

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINNA KOLLEDŽ

Majandusarvestus

Signe Sokmann

IFRS-I JA HEA RAAMATUPIDAMISTAVA EESTIS
RAKENDAMISE COST-BENEFIT ANALÜÜS

Lõputöö

Juhendaja: Ester Vahtre, *EMBA*

Tallinn 2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
MÕISTED	6
1. IFRS-I JA EESTI HEA RAAMATUPIDAMISTAVA	9
1.1 IFRS-i areng ja rakendamine finantsaruannete koostamisel.....	9
1.2 Eesti Hea Tava areng ja rakendamine finantsaruannete koostamisel	12
1.3 IFRS ja Eesti Hea Raamatupidamistava peamised erinevused.....	16
2. <i>COST-BENEFIT</i> ANALÜÜS.....	21
2.1 Analüüsis kasutatud uurimismetoodika	21
2.2 <i>Cost-benefit</i> analüüsi tulemused	24
3.2.1 Otseste kulude ja tulude identifitseerimine	24
3.2.2 Kaudsete tulude ja kulude identifitseerimine	31
3.2.3 Tundlikkus- ja riskianalüüs	34
KOKKUVÕTE	38
LÜHENDID	41
VIIDATUD ALLIKAD	42
LISAD	44
Lisa 1. IFRS muudatused 2014. ja 2015. aastal	44
Lisa 2. 01.01.2014 seisuga kehtivad IFRS standardid	46
Lisa 3. 01.01.2013 seisuga kehtiv Eesti Hea Raamatupidamistava.....	48
Lisa 4. AS PwC küsitlus uue raamatupidamisdirektiivi kohta.	49
LISA 5. Lühiküsitlus.....	51
SUMMARY	54

SISSEJUHATUS

Eesti on raamatupidamise ja finantsaruandluse osas olnud enamasti maailmas teistele eeskujuks. Näiteks viis Eesti ühe esimese riigina Euroopas 2003. aastal oma juhendid kooskõlla rahvusvahelise IFRS raamistikuga. Alates 2004. aastast koostati esimeste seas maailmas kogu avaliku sektori konsolideeritud tekkepõhised aruanded ning ka kohalike juhendite vastavusse viimises SME IFRS-iga ollakse esimeste hulgas Euroopas.

Finantsaruandluse standardite valik sõltub individuaalsete ettevõtete äritegevuse mudelist ja suurusel ning valik langetatakse üldiselt lähtudes kohustuslikest raporteerimise mahtudest. Valikuprotsessis jäätakse tihti analüüsimata standardite rakendamisega kaasnevad tulud, kulud ning mikro- ja makroökonomilised mõjud. Küsimus, kas finantsaruandluse standardite rakendamisel tuleks neid arvesse võtta, on IASB sõnul aktuaalne olnud juba aastakümneid.

Autor valis antud teema, kuna puutub iga päev tööalaselt kokku paljude ettevõtete ja majandusaasta aruannetega ning seni ei ole varem läbi viidud põhjaliku analüüsi, mis tooks välja Eestis rakendavate finantsaruandluse standardite rakendamisega kaasnevad tulud ja kulud ning analüüsiks nende mõju ettevõtte majandustegevusele ning sellest tulenevalt on käesoleva töö eesmärk anda hinnang nii IFRS-i kui ka Eesti Hea Raamatupidamistava Eestis rakendamise positiivsetele ja negatiivsetele külgedele siinses ettevõtluskeskkonnas keskmise suurusega ettevõtte näitel.

Tulu-kulu analüüsis on keskendutud just keskmise suurusega ettevõtetele põhjusel, et Eesti suurettevõtted üldjuhul juba rakendavad IFRS-i ning väikeettevõtetelt oleks seda just kaasnevate kulude ja avalikustatava informatsiooni mahu tõttu igal juhul keeruline ning kulukas nõuda. Kuigi võib eeldada, et nimetatud termin „tulud ja kulud“ on otseselt seotud arvväärtuste

identifitseerimisega, kuid antud teemaga seoses ei saa suurt osa standardite rakendamisega kaasnevast positiivsest või negatiivsest mõjust rahalisse väärtusesse arvestada.

Töö eesmärgi täitmiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- Anda ülevaade nii IFRS-i kui ka Eesti Hea Raamatupidamistava arengust ja rakendamisest Eestis.
- Tuua välja IFRS-i ja Eesti Hea Raamatupidamistava vahelised raamatupidamislikud erinevused.
- Identifitseerida finantsaruandlusstandardite rakendamisega kaasnevad otsesed kulud, positiivsed ja negatiivsed mikro- ning makroökonomilised mõjud.

Uurimisülesannete täitmiseks on töö jaotatud kaheks peatükiks (teoreetiline ja analüüsiv osa), mis jagunevad alampeatükkideks. Töö esimeses osas annab autor erinevate kirjandusallikate abil ülevaate IFRS ja Eesti Hea Raamatupidamistava ajaloost ja arengust, võrdleb peamisi erinevusi AS PricewaterhouseCoopersi koolitusmaterjalide ning vastavate finantsaruandluse standardite põhjal.

Töö teine osa ehk tulu-kulu analüüs jaguneb kaheks alamosaks. Esimeses osas kirjeldab autor erinevate allikate abil analüüsi läbiviimist ja kasutatavat meetodikat, teises ehk uurimuslikus osas identifitseeritakse IFRS-i kui ka Eesti Hea Tava rakendamisega kaasnevad otsesed kulud ning nende suurusjärgud. Samuti tehakse kindlaks finantsaruandlusstandardite kasutamisega Eesti keskmise suurusega ettevõttele kaasnev positiivne ja negatiivne mõju. Teise peatüki lõpus viiakse läbi kvalitatiivne tundlikkus- kui ka riskianalüüs, määramaks potentsiaalsete riskide mõju ettevõttele. Töö lõpus esitatakse kokkuvõtte tulemustest ning autori poolset ettepanekud. Otseseid kulusid puudutava analüüsi osa jaoks finantsinformatsiooni saamiseks (majandusaasta aruannete koostamisega seotud ajakulu ja koolitused) on autor viinud läbi lühiküsitluse www.connect.ee veebikeskkonnas. Küsitlusele vastas 30 raamatupidajat ning saadud informatsiooni on samuti käsitletud lõputöö vastavas osas.

Käesoleva töö koostamisel on autor kasutanud nii inglise- kui ka eestikeelset kirjandust ning suures osas toetunud ka audiitorbüroo AS PwC poolt avalikustatud koolitusmaterjalidele ning ettevõttesiseses veebikeskkonnas inform.pwc.com avaldatud teadusartiklitele. Tegemist on andmebaasiga, kus on avaldatud kõik ülemaailmse PwC poolt avaldatud IFRS-teemalised teatmikud, standardid, uudised ning uuendused. Kasutatud allikad on valdavalt inglise keelsed.

Koostatud lõputöö tulemuseks on ülevaade IFRS-i ja Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamisega kaasnevatest tuludest ja kuludest. Samuti soovib autor välja selgitada, kas vastavalt IFRS-i või Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamisega kaasnevaid positiivset või negatiivset mõju ja kaasnevaid kulutusi tuleks finantsaruandlusstandardite valikul arvesse võtta või tuleks ka edaspidi lähtuda samuti lihtsalt rakendamise kohustuslikkusest.

Töö tulemusi on võimalik kasutada ettevõtte finantsaruandluse standardite valikuprotsessis, mõjude hindamisel ning samuti on teemat võimalik arendada analüüsides ka uue raamatupidamisdirektiivi poolt lisanduvat aspekti.

MÕISTED

Auditikohuslane - Raamatupidamise aastaaruande audit või ülevaatus on kohustuslik raamatupidamiskohustuslasele, kelle aastaaruandes toodud näitajatest vähemalt kaks ületavad alljärgnevaid tingimusi:

Tabel 1. Auditikohuslased

Tingimus	Audit	Ülevaatus
Müügitulu või tulu	Üle 2 000 000 euro	Üle 1 000 000 euro
Varad bilansipäeva seisuga	1 000 000 eurot	500 000 eurot
Keskmine töötajate arv	30 inimest	15 inimest

Allikas: *www.eesti.ee*

Audit on ka kohustuslik raamatupidamiskohustuslasele, kelle aastaaruandes toodud näitajatest vähemalt üks ületab alljärgnevaid tingimusi:

Tabel 2. Auditikohuslased

Tingimus	Audit	Ülevaatus
Müügitulu või tulu	Üle 6 000 000 euro	Üle 3 000 000 euro
Varad bilansipäeva seisuga	3 000 000 eurot	1 500 000 eurot
Keskmine töötajate arv	90 inimest	45 inimest

Allikas: *www.eesti.ee*

Audiitori hinnangu eesmärk on tõsta ettevõtte finantsinformatsiooni usaldatavust nii investorite, osanike kui ka avalikkuse silmis.

Edasilükkunud tulumaks - Edasilükkunud tulumaksu varad ja kohustused tulenevad asjaolust, et teatud varade ja kohustuste bilansiline väärtus võib erineda nende väärtusest maksuarvestuses ning mõjutada seeläbi tulumaksu arvestust aruandeaastal ja järgnevatel aastatel. Kuna Eestis praegu kehtivate maksuseaduste kohaselt maksustatakse mitte ettevõtte kasumit, vaid dividende, siis Eestis registreeritud ettevõtetel ei teki edasilükkunud tulumaksu kohustust (RTJ 8 §45).

Firmaväärtus - vahe ettevõtte turuväärtuse ja tema raamatupidamisliku omakapitali vahel (RTJ 5 §42)

Immateriaalne vara - füüsilise substantsita, teistest varadest eristatav mittemonetaarne vara, mida ettevõtte kavatab kasutada pikema perioodi jooksul kui üks aasta (RTJ 5 §1).

Keskmise suurusega ettevõtte – ettevõtte, mille bilansimaht on 4 000 000-20 000 000 eurot, aastane netokäive 8 000 000 – 40 000 000 eurot või töötajate arv 50 – 250 inimest (Euroopa Liidu Teataja 2014)

Kulud - aruandeperioodi väljaminekud (majandusliku kasu vähenemised), millega kaasneb varade vähenemine või kohustuste suurenemine ja mis vähendavad raamatupidamiskohustuslase omakapitali, välja arvatud omanikele teostatud väljamaksed omakapitalist (RTJ 1 §25).

Laenukulutuste kapitaliseerimine – laenukulutuste ehk intresside kajastamine bilansis varana, mitte kuluna. Varana kajastamise otsus on ettevõtte valik ja sellega seonduvad reeglid määratakse ettevõtte raamatupidamise sise-eeskirjades. (IAS 23 §4)

Tasuvusanalüüs - meetod, mis lubab saada ülevaate poliitika või otsuse rahasse arvestatud mõjudest (tuludest ja kuludest) ning seega aitab kaasa kõige otstarbekama otsuse tegemisel, kui soovitakse erinevate variantide vahel valida optimaalsemat. (Boardman, Greenberg 2013, lk 6)

Tulud - aruandeperioodi sissetulekud (majandusliku kasu suurenemised), millega kaasneb varade suurenemine või kohustuste vähenemine ja mis suurendavad raamatupidamiskohustuslase omakapitali, välja arvatud omanike poolt teostatud sissemaksed omakapitali (RTJ 1 §24).

Valitsusepoolne sihtfinantseerimine - valitsusepoolne abi majandusüksusele ressursside üleandmise teel vastutasuks selle eest, et majandusüksus on minevikus vastanud teatavatele põhitegevusega seotud tingimustele või teeb seda tulevikus. Siia ei kuulu need valitsusepoolse

abi vormid, mille väärtust ei ole võimalik usaldusväärset mõõta, ja tehingud valitsusasutustega, mida ei ole võimalik eristada majandusüksuse tavapäraest äritehingutest. (IAS 20 §6)

Vahefinantsaruanne - aruanne, mis sisaldab vahearuande perioodi kohta kas finantsaruannete tervikkomplekti või lühendatud finantsaruannete komplekti. See koosneb harilikult 4 põhiaruandest ja lisadest, kusjuures varade ja kohustuste kajastamine toimub samade põhimõtete järgi, millega koostatakse aasta lõpu bilanss. (IAS 34 §8)

Äriühendus - on majandustehing, mille tulemusena:

1. üks ettevõtte saavutab teise ettevõtte üle kontrolli (näiteks piisavalt suure hulga teise ettevõtte aktsiate omandamise teel), eeldusel, et omandatud ettevõtte sisaldab üht või enam äritegevust;
2. üks ettevõtte omandab teise ettevõtte või äriüksuse varad ja kohustused (netovarast) ning võtab üle nende varade ja kohustustega seotud äritegevuse. (RTJ 11 §6)

Õiglane väärtus - summa, mille eest on võimalik vahetada vara või arveldada kohustust teadlike, huvitatud ja sõltumatute osapoolte vahelises tehingus (RTJ 6 §6).

1. IFRS-I JA EESTI HEA RAAMATUPIDAMISTAVA

Käesolevas peatükis annab autor erinevaid kirjandusallikad kasutades ülevaate nii IFRS-i kui ka Hea Raamatupidamistava arengust ja kasutamisest Eestis ning nende vahelistest erinevustest.

1.1 IFRS-i areng ja rakendamine finantsaruannete koostamisel

Globaalne majandus tegi 1990ndatel läbi suure arengu ning paljud ettevõtted hakkasid teenima väliturgudelt suurt müügitulu ja kasumit. Rahvusvahelistel firmadel tekkisid raskused varade efektiivse ümberjaotamise ja kasutamisega. Selle peamiseks põhjuseks oli asjaolu, et finantsandmed ei olnud rahvusvahelistel turgudel piisavalt usaldusväärsed, kuna igal riigil oli oma raporteerimissüsteem. Ülemaailmselt tekkis vajadus finantsaruandluse harmoniseerimiseks, eesmärgiga välisinvestorite investeerimisotsuseid lihtsustada. (Schroeder, Myrtle 2008, lk 35)

Selle ülesande täitmiseks sobis juba eelnevalt, 1973. aastal, 10 riigi (Austraalia, Kanada, Prantsusmaa, Saksamaa, Jaapan, Mehhiko, Holland, Iirimaa, Suurbritannia esindajad) arvestusspetsialistide ühingu poolt loodud IASB (tollase nimega IASC) (Sealsamas, lk 36).

Tol ajal moodustatud ühingu poolt sõnastatud eesmärgid olid järgmised:

1. Formuleerida ja publitseerida arvestusstandardeid, mida ülemaailmselt aktsepteeritaks ja jälgitaks finantsaruannete koostamisel.
2. Toetada finantsaruannete koostamist käsitlevate normatiivaktide, standardite ja protseduuride parendamist ja harmoniseerimist. (Alver J., Alver. L. 2004, lk 27)

1987. aastaks oli IASB välja andnud 25 standardit, mis katsid kõiki peamisi valdkondi. Need olid peamiselt kokkuvõtted ülemaailma kasutatavatest raamatupidamisvõtetest ning lubatud oli tehingute kajastamine mitmel erineval viisil ehk selleks ajaks loodud standardid oli küllaltki laialivalguvad. Samal aastal hakati juba loodud standardeid konkretiseerima, elimineerides lubatud alternatiivide arvu. (Schroeder, Myrtle 2008, lk 37)

1989. aastal arendas IASB esmakordselt välja kontseptuaalse juhendi aruannete ja standardite koostamiseks, mille nimi on „Finantsaruannete ettevalmistamise ja esitamise raamistik“ ja mida viimati uuendati 2013. aastal.

Loodud raamistiku peamised eesmärgid on:

1. IASB assisteerimine IFRS standardite arendamisel ja loomisel;
2. IASB assisteerimine standardite harmoniseerimisel seadusandlusega;
3. aidata rahvusvahelistel standardiseadajatel arendada oma finantsaruandlussüsteemi ja standardeid;
4. aidata IFRS-i järgi raporteerivatel ettevõtetel koostada aruandeid;
5. aidata välisaudiitoritel kujundada oma arvamust selles osas, kas finantsandmed on korrektselt IFRS-iga vastavuses;
6. aidata aruande koostajatel tõlgendada IFRS standardeid, et sobitada konkreetse ärimudeliga (Conceptual...2014, §1).

Raamistiku kohaselt esitatav informatsioon peab lisaks olema täielik, neutraalne ja korrektne. Lahtiseletatult:

1. Informatsiooni täielikkus – esitatud peab olema informatsioon, mis on aruande kasutajale vajalik mõistmaks finantsaasta jooksul toimunud tehinguid ja probleeme (avalikustamine aruande lisades). Mõnel juhul tähendab „täielikkus“ ka kirjeldusi oluliste faktide ning objektide kvaliteedi ja olemuse kohta (Sealsamas, §13).
2. Informatsiooni neutraalsus – finantsinformatsioon on esitatud rõhutamata näitajaid, mis võiksid mõjutada kasutajate otsuseid (Sealsamas, §14).
3. Informatsiooni korrektsus – protsesside ja tehingute kirjeldused peegeldavad täpselt ettevõttes valitsevat olukorda ning on kirjeldatud nii, et see oleks aruande kasutajale arusaadav (Sealsamas, §15).

Ajavahemikus alates 1973. aastast kuni 2000. aastani andis IASB välja rahvusvaheliselt rakendatavaid finantsaruandluse standardeid (IAS). Alates 2000. aastast hakkasid IAS-ide järgi koosta-

tud aruandeid aktsepteerima ka börsid üle maailma ning IASB loodud standardid pakuvad tänapäeval tuge ka arenevatele riikidele, kes soovivad finantsaruandluses oma raamatupidamisstandardeid kehtestada (IFRS Foundations 2014).

Uue standardi, selle eelnõu või tõlgenduse kinnitamist peab toetama vähemalt 10 16-st IASB liikmest, kusjuures nõutava arvestusmeetodi põhjendused ning liikmete eriarvamused avaldatakse standardi lõpus. Kõik uued IFRS standardid tuleb Euroopa Liidus eelnevalt jõustada, kuna Euroopa Liit ei saa juriidiliselt ega poliitiliselt delegeerida standardite koostamist eraorganisatsioonile, mida ta ei kontrolli. Eelnev jõustamine on vajalik ka veendumaks, et IFRS standardid ei sisaldaks paragrahve, mis teeksid nende rakendamise Euroopa Liidus sobimatuks, mistõttu on vajalik kontrollida liikmesriikide ja avaliku arvamuse suhtumist (IFRS Foundations 2014). Kuna IASB poolt vastu võetud IFRS standardid ei jõustu Euroopa Liidus automaatselt, eksisteerib Euroopa Liidus kehtiva IFRS-i ja mujal maailmas kehtiva IFRS-i vahel erinevusi, mis on peamiselt tingitud asjaolust, et Euroopa Liit on otsustanud teatud standardeid või nende tõlgendusi mitte jõustada. Vahel võib see olla tingitud ka asjaolust, et IASB poolt välja antud uute standardite ja tõlgenduste jõustamisprotsess võtab vähemalt pool aastat, aga sageli märksa kauem aega (Sealsamas, 2014).

2014. aastal on rahvusvaheliselt kasutusel 41 IAS ja 15 IFRS standardit (kuni 2001. aastani avaldatud standardeid tuntakse nime all IAS), 33 SIC tõlgendust (kehtivaid on kaheksa) ja 21 IFRIC tõlgendust, millest kehtivaid on kaheksa. IFRS standardite kogumahtumus on ligi 3000 lehekülge ning katavad kõik põhilised raamatupidamise valdkonnad. (Sealsamas, 2014)

Alates 2005. aastast on IFRS-i kasutamine kohustuslik kõikide Euroopa Liidu börsiettevõtete konsolideeritud aruannetes. Ülejäänud ettevõtetele ja konsolideerimata aruannetele on IFRSi lubamine või nõudmine liikmesriikide otsustada. Eestis peavad IFRS aruandeid koostama nii ettevõtted, kelle aktsiad või võlakirjad on noteeritud Tallinna Börsil kui ka kõik finantsasutused ja kindlustusseltsid. Samas võivad seda teha kõik Eesti ettevõtted, kes soovivad esitada oma aruandlust rahvusvaheliselt võrreldavana.

Kuna IFRS-iga seoses on ilmnenuid mitmeid küsimusi, moodustas Euroopa Komisjon 2014. aastal ekspertgrupi hindamiseks, kas IFRS-i rakendamine Euroopa Liidus on täitnud oma eesmärgi. Loodud hindajate grupi nimeks sai *Expert Group on the Evaluation of the IAS Regulation* ning see koosneb 18 liikmest, kellest 11 esindavad üle-euroopalisi majandusorganisatsioone ning 7 erinevate riikide Raamatupidamise Toimkondi. Need riigid on Suurbritannia, Saksamaa, Prantsusmaa, Itaalia, Hispaania, Rootsi ja ka Eesti. (Vilu 2014)

Komisjonis arutatakse küsimusi, mis puudutavad aruannete kvaliteedi muutust võrreldes IFRS-eelse ajaga, IFRS-i mõju aktsia hindadele ning selle rakendamisega kaasnevad kasu ja kulused. Samuti pakuvad komisjonile huvi küsimused, mis puudutavad otseselt Euroopa Liidu õigusi ja kohustusi IFRS standardite vastuvõtmisel ja tõlgendamisel. (Vilu 2014)

Moodustatud komisjoni esimene koosolek peeti 2014. aasta juulis. Selle käigus koostati üle-euroopaline küsitlus, et saada informatsiooni avalikkuse arvamuse kohta, eriti just IFRS-i rakendajatelt ja aruande kasutajatelt. Küsitluse käigus uuriti IFRS-i rakendajatelt üle Euroopa nende hinnangut standardite funktsionaalsusele, võimele peegeldada ettevõtte ärimudelit ning üldist kasutajasõbralikkust. Komisjoni sõnul on küsitluse tulemusi oodata 2015. aastal (IFRS news 2014) ning siis saadakse selge pilt IFRS-i negatiivsetest ja positiivsetest külgedest erinevates valdkondades tegutsevate ettevõtete näitel.

1.2 Eesti Hea Tava areng ja rakendamine finantsaruannete koostamisel

Raamatupidamise Toimkond on Eesti Raamatupidamise seaduse alusel moodustatud sõltumatu komisjon, mis koosneb esimehest ja kuuest liikmest, kes peavad olema raamatupidamise spetsialistid. Selle ülesandeks on välja anda Raamatupidamise seadust, selgitavaid ja täpsustavaid raamatupidamise juhendeid ning suunata selle alaseid tegevusi. Toimkond juhindub oma tegevuses Raamatupidamise seadusest, teistest õigusaktidest ja töökorrast. (Raamatupidamise...§1)

Oma ülesannete täitmiseks toimkond:

1. esitab rahandusministrile ettepanekuid raamatupidamisalaste õigusaktide kehtestamiseks või eelnõude algatamiseks;
2. annab välja ja tutvustab toimkonna juhendeid;
3. annab selgitusi Raamatupidamise seaduse ja juhendite kohta;
4. vajaduse korral moodustab töörühmi juhendite ja õigusaktide väljatöötamiseks ning oma tegevusvaldkonna probleemide arutamiseks ja lahendusettepanekute läbitöötamiseks;
5. tutvustab head raamatupidamistava Eestis;
6. vajaduse korral suhtleb rahvusvaheliste raamatupidamist korraldavate organisatsioonidega;
7. vajadusel kaasab lepingu alusel eksperte;

8. võimaldab oma liikmetel osaleda erialastel konverentsidel, seminaridel ja loengutel Eestis ning teistes riikides. (Sealsamas, §1)

Raamatupidamise Toimkonna juhendid (RTJ või ka Eesti Hea Raamatupidamistava) lähtuvad alates 01.01.2013 keskmistele ja väikeettevõtetele koostatud rahvusvahelistest finantsaruandluse standarditest (IFRS SME), kuid põhjendatud juhtudel võib juhendis ette näha erisusi rahvusvahelistest finantsaruandluse standarditest („suurest“ IFRS-ist), nende lihtsustatud rakendamise või rakendamata jätmise kas kõigi või teatud liiki raamatupidamiskohustuslaste suhtes. Erisuste rakendamise korral tuleb vastavas juhendis erisusi kirjeldada ning põhjendada, miks need on vajalikud. (RPS §34) Enne lähtumist IFRS SME-st olid Eesti Hea Tava standardid koostatud „suure“ IFRS-i põhimõtteid järgides, kuid Eesti ettevõtluskeskkonna eripärade tõttu otsustati ka finantsaruandlust lihtsustada. Täpsem standardite vaheliste erinevuste analüüs on esitatud peatükis 1.3.

Kõik Eesti ettevõtted, kes ei ole valinud aruannete koostamise põhimõtteks IFRS-i, koostavad oma aruandeid Eesti Hea Raamatupidamistava alusel, mis koosneb raamatupidamise aruande koostamist reguleerivatest seadustest ning Raamatupidamise Toimkonna Juhenditest (RTJ). Seda rakendatakse Eestis rohkem kui IFRS-i eelkõige lihtsuse ja mõistlikkuse pärast ning ka seetõttu, et otsene vajadus tavapärastel keskmise- ja väikese suurusega ettevõtetel mahukama aruandluse järele puudub. Kõigi Raamatupidamise Toimkonna juhendite korrektne rakendamine aruannete koostamisel tagab üldjuhul õige ja õiglase ülevaate raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustulemusest ja rahavoogudest. Äärmiselt erandlikel juhtudel, kui raamatupidamiskohustuslase juhtkonna veendumuse kohaselt ei võimalda teatud juhendi sätete täitmine kajastada õigesti ja õiglaselt ettevõtte finantsseisundit, majandustulemust või rahavoogusid, koostab juhtkond aruanded lähtudes õige ja õiglase kajastamise nõudest ning selgitab juhendi sätete mittejärgimise põhjuseid aruande lisades. (RPS § 25)

IFRS SME avaldati IASB poolt esmakordselt 2009. aasta juulis eesmärgiga luua eraldi standardid, mida oleks lihtsam rakendada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete, eraettevõtete majandusaruannete koostamisel. Muudetud raamatupidamise toimkonna juhendite rakendamine on kohustuslik raamatupidamise aastaaruannetele, mida koostatakse 01.01.2013 ja hiljem algavate aruandeperioodide kohta.

Peamised erinevused „suure“ IFRS-i ja IFRS SME-de vahel:

- osa finantsinformatsiooni avalikustamine ei ole nõutav (kasum aktsia kohta, segmendiaruandlus);
- lihtsustatud arvestuspõhimõtted ja nende sõnastus;
- ei nõuta nii palju ettevõtte informatsiooni avalikustamist. (The Manual of...2014)

Teatud juhtudel on Eesti Head Raamatupidamistava täiendatud IFRS SME baasil ka juhul, kui RTJ-ides varem vastavad juhised puudusid, kuid Raamatupidamise Toimkonna arvates võivad olla need küllalt paljudele eesti raamatupidamiskohustuslasele vajalikud. IFRS SME otsene rakendamine pole Euroopa Liidus lubatud, küll on aga mitmed liikmesriigid harmoniseerinud oma kohalikud standardid nendega. Eesti Heasse Tavasse sisse viidud muudatused puudutavad kõige rohkem ettevõtteid, kellel on kokkupuuteid varade sihtfinantseerimisega ning kes omavad bilansis varadena firmaväärtust ja müügiotel põhivara ning mõningased erinevused on ka lisades avalikustatava info osas.

Hetkel reguleerivad raamatupidamist Eestis 4. direktiiv (78/660/EEC, välja antud 25.07.1978), mis puudutab emaettevõtte konsolideerimata aastaaruannet, ja 7. direktiiv (83/349/EEC, välja antud 13.06.1983), mis reguleerib kontserni konsolideeritud aastaaruande koostamist. (Vilu 2014)

26. juunil 2013 võeti Euroopa Liidus vastu uus direktiiv 2013/34/EU ning see hakkab asendama ülal mainitud kehtivaid direktiive, eesmärgiga moderniseerida ja vähendada ettevõtete administratiivkoormust. Direktiivimuudatus tuleb seadusesse sisse viia hiljemalt 20.07.2015 ning see hakkab kehtima alates 01.01.2016, mõjutades ainult neid ettevõtteid, mis koostavad oma aruannet vastavalt Eesti Heale Tavale. Direktiivi algne eesmärk oli vähendada ettevõtjate halduskoormust ja suurendada finantsaruandluse võrreldavust, samas hoides finantsaruandluse kvaliteeti kõrgel tasemel. Uue direktiivi kohaselt ei pea mikro- ja väikeettevõtteid koostama konsolideeritud aruandeid, neilt ei või nõuda muude kui bilansi- ja kasumiaruande avalikustamist, mõlemad on sealjuures lühendatud kujul. Lisaks jääb uue direktiivi kohaselt jääb mikro- ja väikeettevõtete auditeerimiskohustus liikmesriikide otsustada. (Sealsamas 2014) Keskmise suurusega Eesti ettevõtteid direktiivimuudatus olulises osas ei mõjuta.

Eesti valitsus on kaevanud direktiivi mitu sätet kohtusse, sealhulgas sätte, mille kohaselt ei tohi liikmesriigid mikro- ja väikeettevõtetele suuremat aruandlust nõuda. Eesti majanduses on väga suur mikro- ja väikeettevõtete osakaal, mis ulatub arvuliselt 99 protsendini ja müügitulu poolest

54 protsendini kogu käibest ning kui teha aruandlus vähenõudlikuks kaob senine aruannete läbipaistvus. (Vilu 2014) See halvendaks Eesti ettevõtete üldist aruandluse kvaliteeti, sest ettevõtete läbipaistev ja kvaliteetne aruandlus on olnud üks Eesti majanduse konkurentsieeliseid. Raamatupidamise Toimkonna hinnangul jääb direktiiv Eestile ka mitmel teisel objektiivsel põhjusel sobimatuks. Nimelt ei vähendaks direktiiv Eestis oluliselt ettevõtete halduskoormust, sest peamine aja kokkuvõtte on tänu e-aruandlusele juba saavutatud. (Vilu 2014) Audiitorkontrollis direktiiv võrreldes kehtiva korraga muudatusi kaasa ei too, sätestades, et avaliku huvi üksusi ning keskmise suurusega ja suurettevõtjate finantsaruandeid peab auditeerima tegevusloaga audiitorettevõtja. Raamatupidamise Toimkonna esimehe Ago Vilu sõnul ei ole 2014. aasta lõpu seisuga kohtuasjas muutusi toimunud ning tehakse juba ettevalmistusi direktiivi vastuvõtmiseks 2016. aastal.

Euroopa Komisjon on avaldanud teavituse, et nende arvutuste kohaselt vähendaks üksnes lihtsustatud bilansi ning kasumiaruande kasutuselevõtt mikroettevõtjate jaoks – üks ligikaudu üheksakümnest direktiiviga liikmesriikidele antavast valikust – iga sinise mikroettevõtja kulusid aastaaruandeesitamisel keskmiselt 641 euro võrra, andes niisiis säästuks kogu Eesti kohta 38 miljonit eurot, mis iseenesest on juba märkimisväärne kokkuvõtte (Finantsaruandlus...2014).

Audiitorbüroo AS PwC on konverentsi „Raamatupidamine ja maksud 2015“ käigus läbi viinud küsitluse (Lisa 4), kus uuriti Eesti raamatupidajatelt suhtumist uude, peatselt rakenduvasse direktiivi. Küsitlusele vastas 108 koolitusel osalenud raamatupidajat, kellest 72 (67%) arvas, et tulevikus võiks kasutusel olla kolm raamatupidamisraamistikku (nagu soovitab ka uus direktiiv):

1. IFRS, mis on lubatud kasutamiseks kõigile;
2. täismahus RTJ aruanne, mis on lubatud kõigile;
3. lühendatud RTJ aruanne, mis on lubatud kasutamiseks väikestele ja mikroettevõtetele.

73 küsitlusele vastajat (68%) tunnistas, et neil ei ole tegelikult aimugi, mida uue direktiivi kasutuselevõtt nende ettevõtte jaoks tähendada võib ning ettevõtete siseselt on tuvastatud vajadus teemakohase analüüsi teostamiseks.

1.3 IFRS ja Eesti Hea Raamatupidamistava peamised erinevused

Võrreldes Eesti Hea Raamatupidamistavaga on IFRS keerulisem ning nõuab rangemat kontrolli raamatupidamise ja juhtkonna tegevuste üle, samuti annab IFRS aruanne ettevõtte kohta palju rohkem informatsiooni, mille esitamine võib mõne ettevõtte jaoks olla suureks probleemiks, sest võib-olla ei soovi juhtkond mõningat osa IFRS poolt nõutavast informatsioonist avalikustada.

IFRS aruanded erinevad Eesti Hea Raamatupidamistava alusel koostatud aruannetest avalikustatava informatsiooni hulga ning esitusviisi poolest. Näiteks kui keskmine Eesti Hea Raamatupidamistava alusel koostatud aruanne mahub vähem kui 25 lehele, siis IFRS aruanne võtab enda alla üle 40 lehe. Samuti on IFRS-i puhul nõutav vahearuande koostamine. Vahearuande periood on aruandeperiood, mis on lühem kui täispikk majandusaasta. IAS 34 kohaselt ei ole määratud kohustuslikku aega vahearuande esitamiseks, kuid soovitab seda teha vähemalt 60 päeva jooksul peale esimese finantspoolaasta möödumist (IAS 34 §26). Kõikide eelduste kohaselt võtab vahearuande koostamine sama palju aega kui täispika aruande koostamine. Eesti Hea Tava ei käsitle antud teemat, sest neid põhimõtteid järgivad ettevõtted üldjuhul ei esita vahearuandeid, aga võivad seda omal soovil siiski teha.

Sarnaselt Eesti Hea Tava järgi koostatud majandusaasta aruandele, koosneb ka IFRS aruanne bilansist, kasumiaruandest, omakapitali muutuste aruandest, rahavoogude aruandest, arvestuspõhimõtetest ja vastavatest lisadest. Informatsiooni avalikustamise nõuded on avaldatud igas standardis eraldi. (Conceptual...2014)

Alljärgnevalt on autor välja toonud standardite vahelised sisulised erinevused, tuginedes AS PwC poolt läbi viidud koolituselt „IFRS Foundations“ saadud informatsioonile. Peamised erinevused on tingitud sellest, et IFRS SME (millele tugineb Eesti Hea Tava) on „suure“ IFRS-i lihtsustatud vorm, millest on nii-öelda eemaldatud konsolideerivaid ja grupiettevõtteid puudutavad teemad.

Esiteks reguleerib IFRS mitmeid valdkondi, mida Eesti Hea Tava ei reguleeri, nagu näiteks edasilükkunud tulumaksu kajastamine, mida IAS 12 kohaselt arvestama kõikidelt varadelt ja kohustustelt, mille maksuväärtus ja raamatupidamisväärtus on erinevad.

Standardi kohaselt on maksustatavad ajutised erinevused, mis mõjutavad maksustatavat kasumit (kahjumit), toovad kaasa edasilükkunud tulumaksu kohustuse.

Tabel 3. Näide edasilükkunud tulumaksu arvestamise kohta

	2013	2014
Kasum enne makse	1 000	1 000
sealhulgas eraldis	200	-200
Maksustatav kasum	1 200	800
Kui ei oleks edasilükkunud tulumaksu:		
Tasutav tulumaks (määr 25%)	-300	-200
Kasum pärast makse	700	800

Allikas: IAS 12 §52

Sama standardi kohaselt on maksustatavad ka mahaarvestatavad ajutised erinevused, mida võib maksustatavast kasumist maha arvestada nagu näiteks edasikantavad maksukahjumid, eraldised, tehtud allahindlused, tekkepõhine kohustus kulude kohta ja kliendi poolt ettemakstud tulu.

Tulumaksuvara kajastatakse bilansis ainult juhul, kui selle realiseerumine on tõenäoline. Igal bilansipäeval hinnatakse, kas on tõenäoline, et tulevikus tekib maksukasumit, et tulumaksuvara oleks realiseeritav. Tulumaksukulu kajastatakse kasumiaruandes. Eestis praegu kehtiva tulumaksuseaduse kohaselt aga Eesti juriidilistel isikutel edasilükkunud tulumaksu ei teki, kuid endiselt tuleb seda arvestada välismaal asuvate tütarettevõtete suhtes, seega ei ole antud standardite vaheline erinevus Eesti ärikeskkonnas väga relevantne.

Teise erinevusena reguleerib Eesti Hea Raamatupidamistava üksikuid valdkondi, mida IFRS ei reguleeri, nagu näiteks ühise kontrolli all toimuvad äriühendused. Juhul kui äriühendus toimub ettevõtete vahel, mida kontrollib üks ja sama isik või üks ja sama rühm isikuid, ei pruugi äriühendus toimuda turutingimustel, mistõttu tavapärase ostumeetodi rakendamine ei pruugi objektiivselt peegeldada toimunud tehingu sisu. Ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimuvaid äriühendusi kajastatakse korrigeeritud ostumeetodil. (RTJ 11 §3)

Korrigeeritud ostumeetodi rakendamisel kajastatakse omandatud ettevõtte või äriüksuse varasid ja kohustusi omandava ettevõtte bilansis nende bilansilises väärtuses (see tähendab omandatud varad ja kohustused olid kajastatud omandatud ettevõtte bilansis). Vahed omandatud osaluse soetusmaksumuse ja omandatud netovara bilansilise väärtuse vahel kajastatakse omandava ettevõtte omakapitali vähenemise või suurenemisena. (RTJ 11 §51)

Korrigeeritud ostumeetodi rakendamist iseloomustatakse järgmise valemiga

$$\begin{aligned} & \textit{Omandatud osaluse soetusmaksumus} - \textit{Omandatud netovara bilansiline väärtus} = \quad (1) \\ & \textit{Omakapitali vähenemine või suurenemine} \end{aligned}$$

Korrigeeritud ostumeetodit rakendatakse ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimuvate äriühenduste kajastamisel konsolideeritud aruannetes. Selliste äriühenduste puhul ei pruugi äriühendus toimuda turutingimustel, mistõttu tavapärase ostumeetodi rakendamine võib moonutada toimunud tehingu sisu. Nii näiteks ei pruugi ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahelistes tehingutes ostuhind kajastada omandatud ettevõtte tegelikku väärtust. Sellest tulenevalt ei oma tavapärast sisu ka firmaväärtus ega negatiivne firmaväärtus (RTJ 11 §51-§57).

Kolmanda erinevusena lubab Eesti Hea Tava sageli ainult ühte mitmest IFRS-is lubatud alternatiivist. Esimene taoline erinevus tekib riiklike toetuste ehk sihtfinantseerimise kajastamisest, mille esmatingimus on, et selle saamise tingimustele vastav majandusüksus peab ostma, ehitama või muul viisil omandama pikaajalist vara. Vara liigi või asukohaga või omandamise või omamise perioodidega seotud kõrvaltingimuste lisandumine on samuti võimalik (IAS 20).

IAS 20 pakub varade soetamiseks saadud toetuste (sealhulgas mitterahalised toetused) kajastamiseks bilansis kahte alternatiivset meetodit:

1. kajastada vara õiglasest väärtuses, mis tähendab, et on lubatud kajastada toetus bilansis ettemakstud tuluna ning kanda tulusse paralleelselt vara amortisatsiooniga;
2. arvata toetus maha vara soetusmaksumusest.

Õiglase väärtuse meetodi kasutamine võimaldab veelgi täpsemat investeeringute, kasumi ja kahjumi hindamist, kuid seda meetodit on mõistlik kasutada ainult suurte investeeringute puhul, sest regulaarne professionaalne hindamine on kulukas. (Dontševski 2013) Muude toetuste puhul

kajastada see ettemakstud tuluna (passivas) ning kanda tulusse paralleelselt kuludega, mille kompenseerimiseks nad on mõeldud.

Eesti Hea Tava kohaselt kajastatakse riigipoolne sihtfinantseerimine tuluna kui laekumine on praktiliselt kindel ja sisulised tingimused on täidetud (ka muude toetuste puhul) ning saadud toetus, mille puhul tuluna kajastamise tingimused ei ole täidetud, kajastatakse bilansis kohustusena. Vastavat kohustust kajastatakse bilansis lühi- või pikaajalisena olenevalt sellest, millal toimub sihtfinantseerimisega kaasnevate tingimuste täitmine. (RTJ 12 §35)

2014. aastani oleks finantsaruandluse standardite vaheliste erinevuste hulka kuulunud ka kinnisvarainvesteeringute kajastamine, kuid 2014. aastal muudeti juhendi paragrahve 15 ja 16, mille tulemusel lisati kinnisvarainvesteeringute kajastamisel täiendava võimalusena soetusmaksumuse meetod ning selgitati täiendavalt mõistliku kulu ja pingutuse põhimõtet (RTJ 6 §47). See muudab Eesti Hea Tava sarnaseks IFRS-iga. Muudatus otsustati teha, kuna väiksemate ettevõtete hulgas on soetusmaksumuse meetod praktikas väga levinud ning õiglase väärtuse, aga ka mõistliku kulu ja pingutuse hindamine tekitaks neile lisakoormust, millest saadav kasu ei pruugi seda õigustada (Raamatupidamise...2014).

Neljanda erinevuste kategooria kohaselt on Eesti Hea Raamatupidamistava üksikutel juhtudel IFRS-ist täiesti erinev, nagu näiteks erinevused immateriaalse põhivara kajastamisel bilansis. Näiteks IAS 38 nõuab, et määramata kasuliku elueaga immateriaalset põhivara (nagu näiteks firmaväärtus) ei pea amortiseerima. Standardit ei saa rakendada kui immateriaalne põhivara kuulub mõne teiste standardi mõjuvalda või kui tegemist on finantsvaraga (lühiajalised finantsinvesteeringud või nõuded ostjate vastu). Igal bilansipäeval kontrollitakse, kas on esinenud võimalikke märke immateriaalse põhivara kasuliku eluea muutusest, mille kindlaks tegemiseks viiakse läbi vara väärtuse test.

Vara väärtuse langusele viitavad järgmised tunnused:

1. Vara turuväärtus on vähenenud perioodi jooksul oluliselt rohkem kui aja möödumise või tavapärase kasutamise tulemusena võiks eeldada.
2. Üldine majanduskeskkond ja turusituatsioon on halvenenud, mistõttu on tõenäoline, et varast genereeritav tulu väheneb.
3. Turu intressimäärad on tõusnud, mistõttu varade kasutusväärtuse arvutamisel kasutatav diskonto määr on tõusnud ja vara kasutusväärtus langenud.
4. Ettevõtte netovara väärtus on suurem ettevõtte turuväärtusest.

5. Varade füüsiline seisund on järsult halvenenud.
6. Ilmneb, et varade eluiga on lühem planeeritust (näiteks kavatsetakse varasid välja vahetada, sulgeda osakondi või lõpetada tegevusvaldkondi) (IAS 36 §32)

Väärtuse test tuleb läbi viia iga konkreetse varaobjekti kohta, mille väärtuse languse suhtes esineb kahtlusi. Kui ei ole võimalik määrata mingi konkreetse vara kaetavat väärtust, tuleb seda teha varade grupi jaoks, kuhu ta kuulub (IAS 36 §34). Materiaalse ja immateriaalse põhivara objektid hinnatakse alla nende kaetavale väärtusele juhul, kui varaobjekti kaetav väärtus on väiksem tema bilansilisest jääkmaksumusest. Kuna immateriaalse vara kasulik eluiga võib olla lõplik või määramatu, siis lõpliku elueaga immateriaalseid varasid amortiseeritakse üldjuhul lineaarselt ja nende lõppväärtus on üldjuhul null. Eesti Hea Tava kohaselt kajastatakse immateriaalset põhivara bilansis tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused (RTJ 5 §32). Kõikidel immateriaalsetel varadel eeldatakse standardi kohaselt olevat piiratud kasulik eluiga ning kui ettevõttel ei ole võimalik seda usaldusväärset hinnata, amortiseeritakse see vara kuni 10 aasta jooksul (RTJ 5 §33).

Kahe finantsaruandluse standardi vahel on erinevused ka laenukulutuste kapitaliseerimise kajastamisel. IFRS-i kohaselt on laenukulutused, mida on lubatud kapitaliseerida tihedalt seotud soetusega või põhivara tootmise või ehitamisega, mida ettevõtte oleks saanud mittesoetamise korral vältida (IAS 23). Ettevõtte võtab laenu põhivara soetuseks ning samas on laenukulutuste tegemise eesmärk kindel. Kui ettevõtte hakkab oma laenukulutusi kapitaliseerima põhivara soetusmaksumuse osana soetuse kuupäevast alates peab aruandesse lisama perioodi jooksul kapitaliseeritud laenukohustused ning kasutatud kapitalisatsioonimäära. Laenukulutuste kapitaliseerimise osas ei pidanud Eesti Raamatupidamise Toimkond vajalikuks eraldi tekitamist SME IFRSist, kuna enamiku Eesti ettevõtete jaoks ei ole tegemist olulise mõjuga valdkonnaga ning praktikas on seda seni tehtud sageli ebakorrektselt (Raamatupidamise...2014).

Kuna Eesti Hea Tava lähtub alates 01.01.2013 IFRS SME-st, mis on koostatud pidades silmas väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid, kelle aruandlus on lihtsam, siis IFRS-i ja Eesti Hea Raamatupidamistava vahelised erinevused on peamiselt tingitud, sellest, et IFRS SME-st on lihtsustamise eesmärgil välja võetud punktid, mis puudutavad äriühendusi ja konsolideerimist, eeldusel, et väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted nende valdkondadega kokku ei puutu. Kui aga tekib vajadus taoliste majandustehingute kajastamiseks, soovitatakse lähtuda „suures“ IFRS-is kajastatud põhimõtetest.

2. COST-BENEFIT ANALÜÜS

Alljärgnev peatükki on jaotatud kaheks suuremaks osaks, milles esimeses annab autor ülevaate kasutatud uurimismetoodikatest, põhjendades nende valikut ja kasutamist. Teises osas analüüsitakse IFRS-i ja Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamisega kaasnevat otsest kulu-tulu ning positiivset ja negatiivset mõju keskmise suurusega ettevõttele.

2.1 Analüüsis kasutatud uurimismetoodika

Tulu-kulu ehk inglise keeles *cost-benefit* analüüs on meetod, mis lubab saada ülevaate poliitika või otsuse rahasse arvestatud mõjudest (tuludest ja kuludest) ning seega aitab kaasa kõige otstarbekama otsuse tegemisel, kui soovitakse erinevate variantide vahel valida optimaalsemat. (Boardman, Greenberg 2013) Autor on valinud kirjeldatud meetodi, kuna püstitatud uurimisprobleemi puhul on oluline näidata nii IFRS-i kui ka Eesti Hea Tava rakendamisega kaasnevaid tulusid ja kulusid.

Kõikidest teistest mõjude hindamise võtetest eristab tulu-kulu analüüse teistest selgelt kaks tunnust:

1. Analüüsi käigus arvutatakse kõik tulud ja kõik kulud rahalisse väärtusesse, et neid siis omavahel võrrelda (Schroeder, Myrtle 2008, lk 57).

2. Hindama peab kõiki tulusid ja kõiki kulusid, sealhulgas sotsiaalseid, esimesel pilgul rahas mitte mõõdetavaid ning raskesti ennustatavaid võimalikke välismõjusid (Sealsamas, lk 57).

Tulu-kulu analüüsi läbiviimise miinuseks on asjaolu, et kasutatavad rahalised väärtused võivad olla ajas kiiresti muutuvad (nagu näiteks töötajate palkad, koolituskulud) ning seega ei pruugi analüüs anda rahaliselt täpseid ja pikaajaliselt usaldusväärseid tulemusi.

Võib eeldada, et kasutatud termin „tulud ja kulud“ on otseselt seotud arvväertuste identifitseerimisega, kuid püstitatud uurimisprobleemi eripärast lähtudes selgub, et positiivset või negatiivset mõju (mikro- või makroökonomilist), mida IFRS-i või Eesti Hea Raamatupidamis-tava rakendamine Eesti keskmise suurusega ettevõtetele avaldab, ei saa või on keeruline rahalisse väärtusesse arvestada. Samuti on finantsaruandluse standardite rakendamisega kaasnevate tulude ja kulude hindamine küllaltki subjektiivne protsess, eriti just põhjusel, et inimesed, kes seda informatsiooni kasutavad võivad sageli rohkem kasu saada, kui ettevõtte ise. Pealegi ei avalikusta raamatupidamisstandardid, kuidas täpselt kaasnevaid tulusid ka kulusid mõõta ning see on IASB sõnul olnud murekoht juba aastaid.

Cost-benefit analüüsil on mitmeid liike: kvalitatiivsed tulu-kulu analüüsid, kulu-tõhususe analüüsid, mitme eesmärgiga tulu-kulu analüüsid ja kaalutud tulu-kulu analüüsid. Kõik need analüüsi võtted kuuluvad tulu-kulu analüüsides laiemasse perre, kuid erinevad natuke oma meetoodika poolest. Täpsem meetodi valik sõltub siiski püstitatud ülesande eripärast. (Sealsamas, lk 60) Antud uurimisprobleemi puhul on täismahus tulu-kulu analüüsi teostamine ajaliselt ressursimahukas ning selleks pole piisavalt andmeid.

Kuna ka erinevate raamatupidamisstandardite Eestis rakendamise kõiki mõjusid ei ole võimalik rahalisse väärtusesse arvestada (osaline monetiseerimine on võimalik), on autor valinud analüüsi läbiviimiseks kvalitatiivse tulu-kulu analüüsi, mida kasutatakse, kui

1. kõiki olulisi mõjusid ei ole võimalik rahasse arvestada;
2. rahasse arvestamine ei ole aja ja raha seisukohast otstarbekas. Näiteks on projekti maksumus nii väike ja tulusid keeruline hinnata, et päris tulu-kulu analüüsi teostamine ei tasu ära. (Ainsaar 2009)

Kvalitatiivse tulu-kulu analüüsi teostuse idee aluseks on põhimõte, et kõiki neid mõjusid, mida ei saa rahaliselt otseselt hinnata, siiski võetakse arvesse ja need esitatakse analüütilises ülevaates.

Otsuse tegemiseks võib mitterahalistele mõjudele kokku anda mõne numbrilise väärtuse, kuid kasu otsustamisprotsessile võib olla ka juba analüüsi esitamisest. (Ainsaar 2009)

Autor on otsustanud tulu-kulu analüüsi koostada keskendudes just keskmise suurusega ettevõtetele, kuna Eestis tegutsevad suurettevõtted (väike osa kogu Eesti ettevõtetest) üldjuhul juba rakendavad IFRS põhimõtteid ning väikeettevõtetest ei ole majanduslikult kasulik seda just avalikustatava informatsiooni hulga ja kaasnevate kulude tõttu nõuda. Väikeettevõtted ei pruugi olla huvitatud oma aruande läbipaistvusest ning Eesti Hea Tava võimaldab neil korrektselt ja väikeste kuludega koostada vajalikke finantsaruandeid.

Tulu-kulu analüüsi üks osa on ka tundlikkusanalüüsi koostamine, mille eesmärk on välja selgitada projekti kriitilised muutujad. Antud juhul on tegemist muutujatega, mis mõjutaks ettevõtte tegevust määral, et rakendatavad finantsaruandlusstandardid ei too oodatud kasu või ei tekita oodatavat mõju. Tundlikkusanalüüsi kohaselt lastakse muutujatel varieeruda vastavalt asjakohasele muutusele ning jälgitakse sellest tulenevaid muutusi nii finantsilistes kui majanduslikes tulemuslikkusnäitajates, kusjuures muutujaid varieeritakse ühekaupa, hoides teised parameetrid konstantsena. (Euroopa Komisjon 2013) Autor on vastavas töö peatükis koostanud kaks riskistsenaariumi, ühe IFRS-i ning teise Eesti Head Raamatupidamistava rakendava keskmise suurusega ettevõtte kohta ning analüüsinud muutusi, mis võivad ilmnedasenaariumi näitajate muutumisel, eesmärgiga määrata projekti tundlikkus.

Samuti on autor riskianalüüsi tulemuste toetamiseks analüüsinud nende mõju projekti tundlikkusele, kuna antud uurimisprobleemi puhul on eeldatava tasuvuse määramine suures osas hinnanguline ning otseselt sõltuv projekti riskidest. Risk sõltub omakorda paljudest teguritest, nagu näiteks projekti rakendava riigi või regiooni sotsiaalmajanduslik olukord, projekti rakendamisel ilmnevad raskused, selle majanduslikult kasulik iga, valuutakursirisk ja ennekõike prognoositud tuludega seotud risk. Neid tuleks tundlikkus ja riskianalüüsis asjakohaselt käsitleda. (Euroopa Komisjon 2013) Kasutatud riskianalüüsi meetoodika on üldiselt sarnane tasuvusanalüüsi omale. See tähendab, et riskid esitatakse analüütilises vaates koos autoripoolsete ettepanekutega, kuidas neid ettevõtte siseselt maandada.

3.2 Cost-benefit analüüsi tulemused

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt koostatud Eesti ettevõtluse kasvustrateegia kohaselt on Eesti ettevõtluskeskkond on üldjoontes ettevõtjasõbralik, omades samas märkimisväärset paranemispotentsiaali saamaks suurepäraseks kõikidele siin tegutsevatele ettevõtjatele. Ka on välja arenenud toimiv tugistruktuur ettevõtluse toetamiseks. Oluline on Eesti rahvusvahelise maine parandamine, mis seostub otseselt ka jätkuva majanduskasvu tagamiseks vajalike investeeringute riiki meelitamisega. Liiga paljusid ettevõtjaid ilmestab vähene ambitsioonikus nii tootearenduses kui pürgimises välisturgudele. (Eesti ettevõtluse...2014)

Nagu töö eelnevas peatükis mainitud peavad Eestis IFRS aruandeid koostama nii ettevõtted, kelle aktsiad või võlakirjad on noteeritud Tallinna Börsil kui ka kõik finantsasutused ja kindlustusseltsid. Ülejäänud ettevõtted koostavad oma finantsaruandeid Raamatupidamise Toimkonna koostatud juhendite järgi, kuid võivad vabatahtlikult rakendada ka IFRS-i. Ettevõtted rakendavad finantsaruandluse standardeid pigem (IFRS või Eesti Hea Raamatupidamistava) kohustuslikkusest lähtuvalt, jättes kaalumata sellega kaasneva positiivse ja negatiivse mõju ettevõtte tegevusele. Alljärgneva analüüsi käigus soovib autor välja selgitada nende otseste ja kaudsete tulude-kulude ulatuse ja võimaliku olulisuse finantsaruandlusstandardite valikul Eesti ettevõtluskeskkonnas.

3.2.1 Otseste kulude ja tulude identifitseerimine

Otsest rahalist mõju ettevõtte kasumile avaldab erinevus, mis on tingitud finantsaruandlusstandardites sätestatud firmaväärtuse amortiseerimise nõudest. Eesti Raamatupidamise Toimkonna juhend number 5 nõuab firmaväärtuse amortiseerimist 10 aasta jooksul, kui seda klassifitseeritakse immateriaalse põhivarana. Firmaväärtus on definitsiooni kohaselt vahe ettevõtte turuväärtuse ja tema raamatupidamisliku omakapitali vahel (RTJ 5 §42). Selle kajastamine RTJ 5 kohaselt toob ettevõttele kaasa suuremad amortisatsioonikulud ning näitab kasumiaruandes tegelikku kasumit väiksemana. Firmaväärtuse amortisatsioon sisuliselt

vähendama omanike kasumit järgnevatel aastatel või tagasiulatuvalt jaotamata kasumit alates selle bilansis kajastamisest.

Kui ettevõtte koostab alates 2013. aastast aruandlust IFRS-i järgi, siis sel juhul ei muutu tema jaoks midagi ehk firmaväärtust määratakse lähtudes investeerimisobjektide väärtusest ning kui firmaväärtus ei jää alla väärtusele soetuse hetkel, siis jääb firmaväärtus bilanssi ega mõjuta kasumit. Kuna IFRS ei nõua firmaväärtuse amortiseerimist, näitab see kasumit realistlikumana. IFRS-i kohaselt tuleb teha iga aasta firmaväärtuse osas vara väärtuse test ning juhul, kui allahindluse vajadust ei tuvastata, siis pole vaja kasumiaruandes ka allahindlust kajastada. Aga kui saadud õiglane väärtus jääb bilansilisele väärtusele alla, siis tuleks see kajastada firmaväärtuse vähendamisenä, mis kajastub kasumiaruandes (vähendades niimoodi raporteeritavat kasumit). (Lees 2013)

Näiteks kui Eesti keskmise suurusega ettevõtte hindab oma firmaväärtust 100 000 eurole ja kajastab seda bilansis immateriaalse põhivara all, siis rakendades RTJ 11 ja 5 põhimõtteid peab firmaväärtust amortiseerima 10 aasta jooksul, mis lineaarset amortisatsioonimeetodit kasutades teeb see aasta amortisatsioonikuluks 10 000 eurot. IAS 36 firmaväärtuse amortiseerimist ei nõua, juhul kui pole ilmnenud märke, mis võiksid viidata vara väärtuse langusele.

Tabel 4. Keskmise suurusega ettevõtte firmaväärtuse amortiseerimisest tekkiv mõju, eurodes

	IFRS	Eesti Hea Tava
Bilanss	100 000	90 000
Kasumiaruanne	0	amortisatsioonikulu 10 000
Mõju ettevõtte kasumile	0	- 10 000

Allikas: IAS 36, RTJ 5, RTJ 11 ja autori andmed

Märkus: Üleval asuv tabel on koostatud eeldusel, et IAS 36 kohaselt ei pea firmaväärtust alla hindama (vara väärtus ei ole langenud).

Samas on järgnevalt esitatud tabelis näidatud keskmise suurusega ettevõtte firmaväärtuse amortiseerimisest tekkiv mõju 5 aasta jooksul, eeldusel, et IAS 36 kohaselt läbiviidav vara väärtuse test näitab langemist 10 000 euro võrra aastas.

Tabel 5. Keskmise suurusega ettevõtte firmaväärtuse amortiseerimisest tekkiv mõju 5 aasta jooksul, eurodes

	IFRS	Eesti Hea Tava
Bilanss	50 000	50 000
Kasumiaruanne	vara väärtuse langus: 50 000	amortisatsioonikulu: 50 000
Mõju ettevõtte kasumile	-50 000	-50 000

Allikas: IAS 36, RTJ 5, RTJ 11 ja autori andmed

Kuna IFRS nõuab firmaväärtuse võimalikku allahindlust peale selle vajaduse tuvastamist, siis tegelikult Eesti keskmise suurusega ettevõtte puhul 5 aastase perioodi lõikes see nõue IFRS-i ja Eesti Hea Tava rakendajale suurt rahalist erinevust ei tekita, kuna tõenäoliselt vajab ka IFRS ettevõtte bilansis olev firmaväärtus allahindlusi, mis sarnaselt RTJ-ile vähendab samuti varade mahtu ja suurendab kasumiaruandes kulusid. Aastane amortisatsioonikulu sõltub ettevõtte bilansis oleva firmaväärtuse saldo olulisusest.

Firmaväärtuse amortiseerimine ja selle tingimused avaldavad ettevõtte kasumile mõlemal juhul otsest mõju. Selle mõju ulatus on autori hinnangul ajas taanduv, mis tähendab, et sarnaselt firmaväärtuse amortiseerimisega (RTJ), väheneb selle suurus ka väärtuse langusest tingitud allahindluste korral (IFRS). Kui ettevõttele on oluline firmaväärtuse kajastamine ja suurus antud hetkel, siis tasuks finantsaruandlusstandardite valikul kaaluda selle mõju ning otsest rahalist kasu/kahju.

Järgmise mõju avaldava otsese kuluna identifitseeris autor tööjõukulu, mis on antud analüüsi puhul kõige parem efektiivsuse määramiseks rahasse arvestatav väärtus. Sellega seoses on autor internetikeskkonnas *www.connect.ee* läbi viinud küsitluse, mis oli suunatud raamatupidajatele üle Eesti. Küsitluse eesmärk oli saada informatsiooni majandusaasta aruande koostamisega seotud aja- ja tööjõukulu kohta ning sellele vastas 30 raamatupidajat, kellest 4 oli IFRS-i järgi ning 24 Eesti Hea Tava järgi raporteerijat. 15 vastanud 30-st (50%) raamatupidajat töötab riigisiselt, 10 (33%) Euroopa Liidu piirides ning 5 (17%) rahvusvaheliselt tegutsevas ettevõttes.

Küsitluse tulemusena sai autor informatsiooni, et RTJ aruande koostamisele kulub ettevõttes keskmiselt 100 tundi ning sellega tegeleb 1 raamatupidaja. IFRS aruannet koostab keskmise

suurusega ettevõttes aga 2-3 raamatupidajat töömahuga 300-400 tundi, mis teeb mõlemal juhul ajakuluks töötaja kohta umbes 100 tundi.

Euroopa Liidu Teataja kohaselt on keskmise suurusega ettevõtte bilansimaht 4 000 000-20 000 000 eurot, aastane netokäive 8 000 000 – 40 000 000 eurot või töötajate arv 50 – 250 inimest (Euroopa Liidu Teataja 2014). Sellest informatsioonist lähtudes on autor palgakulude olulisuse määramiseks leidnud suhtarvu, mis näitab aruande koostamisele kuluva otsese palga osakaalu netokäibest (müügitulust), mille suurus on määratud hinnanguliselt keskmise suurusega ettevõtet iseloomustavaid näitajaid silmas pidades. Suhtarv ei ole leitud tööjõukuludest, kuna autori hinnangul võib sellisel juhul rolli mängida ettevõtte töötajate arv ja tegevusvaldkond ning sellest tulenev keskmine palk.

Statistikaametist saadud informatsiooni kohaselt on 30-50 aastase Tallinna raamatupidaja keskmine brutopalk 1 270 eurot. Sellest lähtuvalt on keskmine tunnipalk $1\,270/160 = 8$ eurot tunnis/bruto. Autor on palgakulu arvestanud brutona, kuna seda arvestatakse nii ka ettevõtte kasumiaruandes. Alljärgnev valem iseloomustab aruande koostamisele kuluva palgakulu arvutust.

$$\begin{aligned} & \text{Aruande koostamisega tegelevate inimeste arv} * \text{ajakulu} * \text{keskmine tunnipalk} \quad (2) \\ & = \text{kogu palgakulu finantsaruande koostamisele} \end{aligned}$$

Parema ülevaate ülal kirjeldatu kohta annab alljärgnev tabel.

Tabel 5. Palgakulu aruande koostamisele aastas

	IFRS	Eesti Hea Tava
Aruande koostamisega tegelevate töötajate arv	3 raamatupidajat	1 raamatupidaja
Aruande koostamiseks kuluv aeg	300-400 tundi	100 tundi
Palgakulu töötaja kohta	800 eur	800 eur
Palgakulu kokku	2 400 eurot/aastas	800 eurot/aastas
Käive keskmise suurusega näidissettevõttes	10 000 000	10 000 000
Palgakulu aruande koostamisele/käive	0,24%	0,08%

Allikas: autori koostatud

Esitatud tabelist on näha, et majandusaasta aruande jaoks informatsiooni kogumine ja selle koostamine võtab nii IFRS kui ja RTJ aruande koostamise puhul töötaja kohta sama palju aega, mis on autori hinnangul tingitud esitatava finantsaruande mahust ja informatsiooni avalikustamise nõuetest. Näiteks kui IFRS aruande pikkus on kuni 45 lehekülge, siis Eesti Hea Tava järgi koostatud aruanne on keskmiselt 20 lehekülge pikk. Samuti lihtsustab RTJ aruande koostamist ja esitamist (vähendab ajakulu) Eestis loodud ning Euroopas ainulaadne RIK keskkond, mis võimaldab ettevõtetel RTJ standarditest laiu teadmisi omamata koostada korrektselt finantsaruandeid. IFRS-i rakendavatele Eesti börsiettevõtetele aplikeerub aga ka IAS 34 nõue koostada vahefinantsaruandeid (suurendab ajakulu), mis omakorda põhjustab ettevõtetele lisakulutusi. Tabelis leitud suhtarv näitab, et kuigi majandusaasta koostamise kulud on suuruselt erinevad, siis tegelikult moodustavad need kogukäibest üliväikese osa, seega ei peaks sellised kulud mõjutama ettevõtte otsust finantsaruandlusstandardite valikul.

Audiitorfirma AS PwC viis oktoobris toimunud konverentsi „Raamatupidamine ja maksud 2015“ raames läbi küsitluse, mille peamine eesmärk oli välja selgitada inimeste arvamus seoses uue raamatupidamisdirektiiviga, kuid selle raames uuriti raamatupidajate palgkasvu kohta viimase 12 kuu jooksul. 54 vastajat 103-st (52%) ütles, et nende töötasu on viimase aasta jooksul suurenenud kuni 5% ning 40 raamatupidajat (39%) pole erilist palgkasvu täheldanud. Sellele informatsioonile tuginedes võib väita, et ka finantsaruannete koostamisele kuluv palgakulu kasvab aastas eelnimetatud protsendi võrra (5% aastas), mis aga ei hakka samuti otseselt mõjutama ettevõtte finantsstandardite valikut või rakendamist, kuna palgatõus ei ole ettevõtte käibega võrreldes olulises suuruses.

Samas avaldab suurt mõju finantsaruandlusstandardite valikul just ajakulu. Selle vähendamiseks soovib autor keskmise suurusega ettevõtetel kaaluda IFRS-ile üleminekut juhul, kui ettevõtte raporteerib välismaal asuvale emaetvõttele IFRS-i järgi. Sellel põhjusel tekkinud topeltaruandluse kulusid on võimalik vältida, viies niisuguse ettevõtte raamatupidamine IFRS-iga vastavusse. Kuna see on aga mahukam, siis võib teatud juhtudel olla siiski ka mõttekas elada nende erinevustega ning teha teatud mahus tõesti topelt raamatupidamist.

Autori poolt läbi viidud küsitluse uuriti raamatupidajatelt muuhulgas ka teemakohastel koolitustel osalemise kohta. Keskmiselt hindasid vastajad oma teadmisi finantsaruandlusstandarditest „heaks“, kuid 12 24-st (50%) Eesti Hea Tava järgi raporteerivast raamatupidajast vanuses 35-50 aastat tunnistas, et ei võta seetõttu koolitustest osa. Põhjuseks

sealjuures toodi koolituste hind, aja- ja ressursside puudus, sobivate koolituste puudumine ja asjaolu, et vajalik informatsioon on olemas ka internetis ning lisakulusid ei soovita teha. Ülejäänud 12 (samuti 50%) Eesti Hea Tava järgi raporteerivat raamatupidajat osaleb vähemalt kord aastas mõnel maksuteemalisel koolitusel. Samas tunnistati, et Eesti Hea Tava teemalistel koolitustel osaletakse harva, kuna standardite muudatused ei ole sageli nii suure mõjuga ning jooksvalt suudetakse ennast ise nendega kurssi viia. Seega on ka koolituskulud nende ettevõtete jaoks ebaolulises summas.

Küsitlusele vastanud 4 IFRS raamatupidajat, kes hindasid oma arusaama finantsaruandlusstandarditest samuti „heaks“, olid vanuses 26-37 aastat ning rohkem huvitatud enesearendamisest ja õppimisvõimalustest. Seetõttu võetakse kord aastas osa ka IFRS-i muudatusi puudutavatest koolitustest. Vastuste kohaselt võetakse meelsasti osa ka audiitorite korraldatud/soovitatud koolitustest.

Autori hinnangul on iga ettevõtte juhtide huvides oma raamatupidajaid IFRS või RTJ teemadel koolitada. Selleks on mitmeid variante: iseseisev õpe, raamatuid või internetist saadava materjali töötlemine, osalemine koolitustel või „õppimine töö käigus“. Enda jooksev arendamine on oluline, sest ühiskondliku kasuna kaasneb raamatupidajate haridus- ja kvalifikatsioonitaseme tõus. Autor tuletab siinkohal meelde, et Majandus- ja Kommunikatsiooniameti koostatud ettevõtluse arengukava kohaselt on oluline murekoht inimressurss, täpsemalt töötajate teadmised ja oskused ning seda olukorda saab parandada just koolitustel osalemisega.

Autor on internetist otsinud informatsiooni erinevate raamatupidajatele pakutavate koolituse ja infopäevade kohta. Leitu põhjal maksab Eesti Hea Tava järgi majandusaasta aruande koostamist läbiv koolitus keskmiselt 90 – 150 eurot (sisaldab käibemaksu) ning IFRS-i muudatusi ja aruande koostamist puudutav koolitus keskmiselt 250-300 eurot (sisaldab käibemaksu), mis tähendab, et tegelikult peaks töötajate koolitamine olema ettevõtetele suhteliselt taskukohane.

Koolitustel osalemine on siiski mõnevõrra olulisem IFRS-i järgi raporteerivatele raamatupidajatele, kuna standardid on mahukad ja pidevas muutumises ning ettevõtte vaatenurgast on oluline töötajaid nendega kursis hoida. Kuna Eesti Hea Tava on põhimõtteliselt lihtsustatud IFRS, siis standardid on lihtsamad ning kui need on üks kord juba endale arusaadavaks tehtud, siis vajadus edasiste koolituste järgi on väiksem. Samuti ei tehta RTJ-ides sagedasi muudatusi.

Autori hinnangul ei avalda koolituskulud finantsaruandlusstandardite valikul ettevõttele otsest mõju, kuna tegemist on küllaltki ebaoluliste summadega ning nende suurus sõltub ka pigem, kui palju ettevõtete juhid koolitustel osalemist võimaldavad. Samas ei tasu alahinnata kaasnevat positiivset makroökonomilist mõju, mis on seotud raamatupidajate üldise haridustaseme tõusuga.

Peamised kulud IFRS-i esmarakendamisel tekivad samuti vajadusest töötajaid IFRS teemadel koolitada. See tähendab, et palkama peaks konsultandid/spetsialistid, kes oleksid IFRS-iga kursis. Samuti tuleb ette valmistada vastavad dokumendid tutvustamiseks üleminekut ka juhtkonnale, investoritele ning konfigurereida raamatupidamissüsteemi vastavalt standarditele. Kui ettevõtte soovib vahetada arvestuspõhimõtteid (üleminek Eesti Hea Tava rakendamiselt IFRS-ile), siis tuleb ka võrdlusperioodi andmed esitada IFRS-i järgi, mis tekitab ettevõtetele lisatööd ja kulutusi. Autori hinnangul on IFRS-i esmarakenduskulud, mis tekivad eelnimetatud ümberkorralduste läbiviimisest, kokku piisavalt olulises summas, et nendega finantsaruandlusstandardite valikul arvestada.

Otsene kulu ettevõtetele (nii IFRS kui ka Eesti Hea Tava rakendavale) auditeerimiskohuslasena on kulu, mis puudutab audiitorite töötasu ning auditi jaoks kuluvat aega. Need on ettevõtte suuruselt ja ärimudeli keerulisusest sõltuvalt erinevad, kuigi aastate lõikes üsna stabiilses suurusjärgus. Kuna autor töötab auditi valdkonnas, on ettevõtte kliendilepingutele tuginedes analüüsi eesmärgil kasutatud informatsiooni vastavalt Eesti Hea Tava ja IFRS audititele kuluva aja ja töötasu kohta Eesti keskmise suurusega ettevõtetes. Informatsiooni põhjal on RTJ auditile kuluv aeg 150-300 tundi ning hind ajast sõltuvalt vahemikus 6 000 – 13 000 eurot. IFRS aruande auditeerimiseks kuluv aeg on alates 350 tundi ja tasu alates 14 000 eurost (allikas: PwC).

Ettevõtte auditeerimine, eeldusel, et väljastatakse positiivne otsus, annab ettevõttele kaudse, mittemonetaarse tuluna usaldusväärse krediidiasutuste ees. Kui audiitor on andnud välja negatiivse otsuse, siis on peaaegu võimatu ettevõttel saada laenu või kasutada teisi pangateenuseid (võlakirjad, väärtpaberid ja nii edasi). Kuna IFRS aruandeid tarbivad suures mahus ka välistarbijad, lisanduvad IFRS aruande koostajatele ka tõlkimisega seotud kulud, mis hinnanguliselt on kuni 500 eurot aruande kohta.

Kuna Eesti ettevõtetest valdav enamik on siiski mikro- ja väikeettevõtted, siis ei ole neil auditeerimiskohustust. Ettevõtted, kelle aruandeid ei auditeerita annavad indikatsiooni võimalikele väärkajastamisele näiteks müügitulu või kohustuste osas (võimalikud pettused). Sellised aruanded ei ole Eesti ettevõtluskeskkonnas enam nii usaldusväärsed, kui auditeeritud

Eesti Hea Tava või IFRS aruanded. Sarnaselt majandusaasta aruannete auditeerimisele mõjutavad selle usaldusväärust ka juhtkonna reputatsioon, valitud raamatupidamisstandardid, krediidireitingud ja finantsanalüütikute hinnangud (Palep, Healy 2013), kes spetsialiseeruvad juhtkonna riskihinnangute kontrollimisele.

Peale nii IFRS-i kui ja Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamisega keskmise suurusega ettevõtetele (käive alates 8 000 000 eurot) kaasnevate otsuste kulude identifitseerimist järelgab autor, et need ei avalda selle tegevusele ja finantsnäitajatele piisavalt ulatuslikku mõju, et ettevõtte peaks kaaluma standardite vahetamist või ümberkorraldusi, kusjuures otsust võimalikku kaasnevat tulu autor ei tuvastanud.

3.2.2 Kaudsete tulude ja kulude identifitseerimine

Kaudsete tulude ja kuludena on autor siinkohal silmas pidanud finantsaruandluse standardite rakendamisega kaasneva mikro- ja makroökonomilist (nii palju kui seda mõistet Eesti puhul üldse kasutada saab) positiivset ning negatiivset mõju ettevõtte tegevusele. Standardite mõju võrdlusel on näitajaid raske monetiseerida ning seetõttu on need käesolevas tulu-kulu analüüsis esitatud analüütilises vaates.

Esimene suurem mõju avaldub finantsaruannete kasutajatele. Vandeaudiitor Veronika Tugo sõnul on tänapäeval olulisemad finantsaruannete kasutajad krediidasutused. Laenutaotlejate finantsaruanded satuvad tähelepaneliku uurimise alla ning igasugune kõrvalekaldumine oodatavast kvaliteedist võib õhnestada esitatud informatsiooni usaldusväärust. Tema sõnul on lisaks krediidasutustele tihenenu riigiasutuste kontroll ning kindlasti jälgivad ettevõtete finantstulemusi ka konkurendid ja potentsiaalsed koostööpartnerid. Seega on õige ja õiglase finantsinformatsiooni esitamine oluline ka väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele. Kuna peamine mõju avaldub finantsaruannete kasutajatele, siis on IASB koostanud kokkuvõtte näitajatest (esitatud järgnevalt), mis iseloomustavad nende vajadusi ehk millist informatsiooni ettevõtte kohta finantsaruandest otsitakse.

Tabel 6. IFRS aruande kasutajate vajadus

Nimetus	Olulisus informatsiooni kasutajale
Äri iseloom	Annab teadmise valdkonnast ja keskkonnast, milles ettevõtte tegutseb.
Eesmärgid ja strateegiad	Aitab analüüsida ettevõtte poolt kasutatavaid strateegiaid ning nende vastavust tulevikueesmärkidele.
Varad, riskid ja avalikud suhted	Võimaldab aru saada ettevõtte võimest genereerida stabiilset tulu ning maandada äritegevusega kaasnevaid riske.
Tulemused ja väljavaated	Võimaldab aru saada, kas ettevõtte on saavutanud oodatud tulemused ja hinnata juhtkonna võimekust ettevõtte juhtimisel, turu mõistmisel ja riskide maandamisel.
Tulemuslikkuse mõõtmine ja indikaatorid	Võimaldab mõista meetmeid, mida ettevõtte juhtkond kasutab püstitatud eesmärkide saavutamiseks.

Allikas: IFRS practise...2014

IFRS-i järgi raporteerivate ettevõtete aruannete kasutajate hulka lisanduvad aga ka veel võimalikud investorid nii Eesti kui ka välisriikidel, kes kasutavad ülal esitatud finantsinformatsiooni adekvaatsete otsuste langetamisel. IFRS-i järgi koostatud aruanne on võrreldav teiste rahvusvaheliselt sarnaselt koostatud aruannetega, sealjuures Eesti Hea Tava järgi koostatud aruanded on võrreldavad ainult kohalikul tasandil. See tähendab, et IFRS-i rakendajale kaasnevad kaudse, makroökonomilise mõjuna Euroopa ettevõtlusruumi hüved ja silmapaistvus. IFRS-i rakendamine aga võimaldab ettevõttel soovi korral kaaluda sisenemist börsile ja kaubelda aktsiaturul, kuid RTJ seda ei võimalda, kuna aruandes avaldatav informatsioon on liialt ülevaatlik ning ei võimaldaks potentsiaalsel investoril ettevõtetest piisaval määral aru saada.

Kuna Eesti Hea Tava ei nõuab vähema informatsiooni avalikustamist kui IFRS, siis avaldab see otsest, makroökonomilist mõju riigisisese konkurentsieelise säilimisele. Kirjeldatud mõju puhul on lähtuvalt ettevõtte eesmärkidest, arengupotentsiaalset ja juhtkonna hinnangutest sellega oluline arvestada. Eesti keskmise suurusega ettevõtte juhtkond peaks kindaks tegema, kas tulevikus soovitakse jõuda rahvusvahelisele turule. Kui see on realselt saavutatav, siis autor soovitaks neil ettevõtetel IFRS-i rakendamist alustada võimalikult vara, et vältida edaspidiseid ulatuslikke esmarakendamise kulusid ja nende poolt avaldatavat mõju.

Kuna Eesti mõistes on potentsiaalne turg suhteliselt kitsas, siis hoiavad ettevõtted riigi siseselt üksteise tegevusel „silma peal“. See tähendab, et klientide võitmiseks korraldatakse sarnaseid kampaaniaid, vajadusel muudetakse ärimudelit ja nii edasi. Kui Eesti keskmise suurusega ettevõtte ei näe oma tulevikuplaanides pürgimist rahvusvahelistele turgudele (näiteks on oma

tegevusalal juba kindlustatud positsioon ning rahvusvaheline konkurents samal alal on tugev), siis võiks ettevõtte juhtkond siiski koostada finantsaruandeid Raamatupidamise Toimkonna juhendite järgi, mis ei hakkaks mõjutama riigisisest konkurentsi ettevõtte tegevusalal, sest vastupidiselt IFRS-ile ei nõua Eesti Hea Raamatupidamistava liialt äritegevusega seotud informatsiooni avalikustamist. Eesti kitsas majanduskeskkonnas on see oluline konkurentsieelise säilitamiseks ning see mõju võib olla piisava kaaluga, et sellega finantsaruandlusstandardite valikul arvestada.

Alljärgnevides tabelites on autor kokkuvõttena esitanud nii IFRS-i kui ka Eesti Hea Raamatupidamistavaga kaasnevad kaudsed kulud ja tulud, mida võib samas defineerida kui standardite rakendamisega kaasnevad mikro- või makroökonomilist mõju. Silmas tuleb pidada seda, et tegemist ei pruugi olla täieliku tabeliga.

Tabel 6. Positiivne ja negatiivne mõju IFRS-i rakendajale

	IFRS
Positiivne mõju	<ul style="list-style-type: none"> • Finantsandmete võrreldavus Euroopa turgudel; • Raamatupidajate parem teadmiste tase (võimalus töötada rahvusvaheliselt); • Lisab ettevõttele väärtust ja prestiiži; • Parema ligipääsu kapitaliturule; • Võimaldab kauplemist aktsiaturul; • Mõju ettevõtte avalikele suhetele; • Ettevõtte nähtaval olek Euroopas
Negatiivne mõju	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurentsieelise vähenemine Eesti turul; • Kaasnevad aktsiaturule sisenemise kulud ja riskid (võib olla ka otsene kulu)

Allikas: autori koostatud

IFRS-i rakendamisel peab tulevikus olema reaalne võimalus tulu tekkimiseks ja ettevõtte peab olema selleks piisavalt arenguvõimeline ning tugeva kontrollikeskkonnaga. Nende näitajate puudumisel ei pruugi ka võimalik kasu/mõju saavutatav olla.

Kui iseloomustada Eesti Hea Raamatupidamistavaga seotud positiivset ja negatiivset mõju ettevõttele, jõuab autor alljärgneivate järeldusteni.

Tabel 7. Positiivne ja negatiivne mõju Eesti Hea Tava rakendajale

	Eesti Hea Tava
Positiivne mõju	<ul style="list-style-type: none">• Nõutavate finantsandmete esitamine väikeste kuludega• Konkurentsieelise säilimine Eesti turul• Usaldusväärtus krediidasutuste silmis
Negatiivne mõju	<ul style="list-style-type: none">• Ei võimalda kauplemist aktsiaturul• Finantsandmed on võrreldavad vaid Eesti siseselt

Allikas: autori koostatud

Selgub, et Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamisega kaasneva positiivne ja negatiivne mõju on väiksema ulatusega kui IFRS-i puhul. Ülal toodud mõjudest ei ole autori arvates ükski piisavalt suure kaaluga, et peaks raskendama finantsaruandluse standardite valikut ettevõtte jaoks. Kuna Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamise puhul on kaasnevat tulu vähem, samas RTJ on Eestis laiemalt rakendatav kui IFRS, annab see lisaindikatsiooni, et Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamine on pigem seotud mugavuse ja raporteerimise lihtsusega.

3.2.3 Tundlikkus- ja riskianalüüs

Tundlikkusanalüüsi läbiviimisel kirjeldab autor kahte erinevat riskistsenaariumit (nii Eesti Hea Tava kui ka IFRS-i rakendava keskmise suurusega ettevõtte puhul) ning määrab mõlema puhul tekkinud riskid ning projekti tundlikkuse, mis sõltuvad sellest, kui palju üksiku näitaja muutumine mõjutab kogutulemust. Antud uurimisprobleemi puhul on projekti muutujad defineeritud läbi riskide. Oluline on siinjuures mõista, et analüüs on läbi viidud kvalitatiivselt, kuna antud projekti puhul on muutujatele raske rahalist väärtust määrata. Seega on riskid esitatud analüütilises vaates. Käesoleva analüüsi puhul on IFRS-i või RTJ-i rakendamisega kaasnev peamine risk on defineeritud järgmiselt: ettevõtte rakendatavate finantsaruandlusstandarditega kaasnevad kulud ületavad tulused.

Riskistsenaarium 1 – IFRS-i rakendamine

Eesti keskmise suurusega ettevõtte bilansimahuga 5 miljonit eurot ning netokäibega 9 000 000 eurot rakendab IFRS-i finantsaruandluse standardeid ning kulutab sellele palga- ja koolituskuludena 5 aasta jooksul 17 000 eurot. Ettevõtte kaupleb ka Tallinna aktsiaturul, müües aktsiaid hinnaga 15 eur/tk. Ideaalolukorras ostetakse aktsiaid turu hinnaga ning turg on stabiilne.

Allolevas tabelis on autor hinnanud potentsiaalseid riske, et paremini mõista, millised riskid IFRS-i rakendamisega kaasnevad otseselt ettevõtte jaoks (mikroökonomilised) ning millised on kaasnevad kaudsed riskid, mida ettevõtte mõjutada ei saa (makroökonomilised).

Tabel 8. Riskide hindamine IFRS-i rakendava ettevõtte puhul

Risk/põhitegur	Otsene risk	Kaudne risk
Ettevõtlusrisk	X	
Kontrollikeskkonna risk	X	
Nõudluse risk		X
Tururisk		X
Krediidirisk	X	X
Vastaspole krediidirisk		X

Allikas: RTJ 17: autori andmed

Ettevõttele otsest mõju avaldav risk on seotud kontrollikeskkonna toimimisega, mis tekib ettevõtte sisestest tingimustest ja võimalikest puudujääkidest IFRS-i rakendamisel, nagu näiteks puudulikud koolitused, juhtkonnapoolsed puudused, mittetoimiv tarkvara ning muud faktorid, mis on tingitud asjaolust, et ettevõtte ei suuda mingil põhjusel IFRS-i juurutada või edaspidi rakendada. Riski maandamiseks tasuks enne IFRS-i juurutamist koostada põhjalik riskianalüüs ja vajadusel ka IT süsteemide audit, mis annaks juhtkonnale indikatsiooni juurutamise võimalikkuse kohta. Kuna kontrollikeskkonna risk mõjutab otseselt ka projekti tundlikkust, siis peaks ettevõtte juhtkond otseselt tegelema riskianalüüsis ilmnenu probleemide ja takistustega.

Teise otsese riskina, mis võib ilmneda IFRS-i rakendamisega on ettevõtlusrisk, mis väljendub selles, kas ollakse suutelised oma äritegevust laiendama ja rahvusvaheliseks tegema ehk kas ettevõtte siseselt leidub piisavalt innovaatilisi ideesid. Antud risk mõjutab samuti otseselt projekti tundlikkust, sest kui ettevõtte ei ole võimeline oma potentsiaali realiseerima, kaotab kogu

projekt oma tulukuse ning oodatava kasu asemel langevad ettevõttele vaid IFRS-i rakendamisega kaasnevad otsesed kulutused.

Kirjeldatud riskistsenaariumi puhul on kaudse riskina defineeritud nõudluse-, turu-, mis on põhjustatud ettevõtluskeskkonnaga seotud muutustest (toodete pakkumuse ja nõudluse muutus, konkurentsi tihedus, turu üldine olukord). Ettevõtte ise otseselt nende riskide tekkimist ja kulgu ei suuda kontrollida, kuid need mõjutavad samuti otseselt kogu projekti tundlikkust. Kui näiteks turu olukord ei ole soodne, nõudlus langeb, siis mõjutab see ettevõtte aktsia hind ja potentsiaalsete investeeringute mahtu. Samuti ilmneb siinkohal kaudse riskina vastaspoole krediidirisk ehk investeeringute riskantsus, kuna täpselt ei ole teada, kes ja kui palju investeerib või kuidas aktsiaturg muutub.

Autor hindab ülal kirjeldatud riskide esinemistõenäosust üsna kõrgeks, mis tähendab, et nende tekkimine on väga tõenäoline ning ettevõtte peaks koheselt leidma viisid tekkinud riski maandamiseks.

IFRS-i rakendamise stsenaariumi korral on projekti tundlikkust mõjutavad kaudse riski faktorid autori hinnangul müüdavate aktsiate hind ja kogus, samuti investeeringute olemasolu ja maht. Kuna rakenduskulud ettevõtte jaoks küllaltki suured, siis tuluallikate vähenemine mõjutab otseselt projekti kasumlikkust.

Riskistsenaarium nr 2 – Eesti Hea Tava rakendamine

Teise riskistsenaariumi puhul on analüüsitud Eesti keskmise suurusega ettevõtet bilansimahuga 5 000 000 eurot ja netokäibega 9 000 000 eurot, mis rakendab Eesti Head Raamatupidamistava. Aastane otsene rakenduskulu, mis koosneb peamiselt palga- ja koolituskuludest 5 aasta jooksul on 4 400 eurot. Ettevõtte on ka auditikohuslane ning 5 aasta jooksul on tasutud ka auditi kulusid summas 45 000 eurot. Ettevõttel ei ole tulevikus plaanis aktsiaturule siseneda ning rahvusvaheliselt tegutseda. Finantsaruandeid soovitakse esitada madalate kuludega.

Alltoodud tabel iseloomustab riske, mis ilmnevad ülal kirjeldatud stsenaariumi korral liigitatuna otsesteks (tekivad ettevõtte siseselt) ja kaudseteks (tekivad väliskeskkonna mõjul).

Tabel 9. Potentsiaalsete riskide hindamine Eesti Hea Tava rakendamise puhul

Risk/põhitegur	Otsene risk	Kaudne risk
Kontrollikeskkonna risk	X	
Ettevõtlusrisk	X	X
Nõudluse risk		X
Tururisk		X
Krediidirisk	X	X

Allikas: RTJ 17: autori andmed

Antud olukorras selgub, et teise riskistsenaariumi puhul ilmnevad sarnased riskid, kui esimese stsenaariumi korral, kuid need ei mõjuta autori hinnangul otseselt projekti (RTJ-i rakendamine) tundlikkust. Kuna standardite rakenduskulud on küllaltki madalad ja ettevõttele lasub kohustus igal juhul finantsaruandeid koostada, siis kontrollikeskkonna nõrkused või ettevõtte krediidirisk ei saa mõjutada konkreetse projekti tundlikkust (RTJ rakendamist).

Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamisega kaasnevate riskide puhul hindab autor nende esinemise tõenäosust ja mõju madalaks, mis tähendab, et ilmnemine on ebatõenäoline või harv ja ettevõtte ei pea koheselt riski maandamisega tegelema. Seega ei mõjuta kirjeldatud riskid otseselt ka ettevõttele kaasnevat kasu RTJ-i rakendamisel. Antud juhul võib ettevõtte nende riskide maandamisega tegeleda ka tavapärase äritegevuse käigus, selleks lisakulutusi tegemata.

Autori hinnangul on mõlema stsenaariumi puhul välja toodud ettevõtte tegevusest mittesõltuvad riskid (ülal nimetatud kaudsed riskid) alati kõrge tõenäosusega ning seega peaks ettevõtte nende riskide maandamisega alati aktiivselt tegelema.

Peatüki kokkuvõttena järeltab autor, et IFRS-i rakendamisega kaasnevad riskid on Eesti keskmise suurusega ettevõtete jaoks olulise kaaluga ning enne standardite juurutamist tuleks nende poolt avaldatavat võimalikku mõju põhjalikult analüüsida ja arvesse võtta. Seda tegemata võib juhtuda, et oodatav kasu jääb saavutamata. Eesti Hea Raamatupidamistava puhul ei ole tegemist olulise kaaluga riskidega ning nende maandamine toimub autori arvates nagunii tavapärase äritegevuse käigus. Seega ei oma need olulist mõju finantsaruandlusstandardite valikul.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärk oli põhjendada nii IFRS-i kui ka Eesti Hea Raamatupidamistava Eestis rakendamise positiivseid ja negatiivseid külgi siinses ettevõtluskeskkonnas, et luua Eesti keskmise suurusega ettevõtetele parem ettekujutus finantsaruandluste standardite valiku ja kasutamisega kaasnevatest tuludest ja kuludest. Autor on seisukohal, et kui ettevõtted lähtuksid finantsaruandlusstandardite valikul nende kaasnevast positiivsest ja negatiivsest mõjust ning samuti tuludest-kuludest kohustuslikkuse asemel, siis oleks võimalik elimineerida hetkel Eesti ettevõtluses valitsevad puudused, milleks Majandus- ja Kommunikatsiooniameti kohaselt on ettevõtjate vähene ambitsioonikus pürgimisel välisturgudele ja raamatupidajate vähene kvalifikatsioon. Samuti peetakse seal oluliseks on Eesti rahvusvahelise maine parandamist, mis seostub otseselt ka jätkuva majanduskasvu tagamiseks vajalike investeeringute riiki meelitamisega. Selleks, et keegi ettevõttesse investeeriks, et ole IFRS-i rakendamine kohustuslik vaid soovituslik, sest see aitab finantsandmeid esitada nii, et need oleks rahvusvaheliselt võrreldavad.

Koostatud töö kaardistas keskmise suurusega ettevõtte näitel IFRS-i ja Eesti Hea Raamatupidamistava erinevused ning rakendamisest tekkivad otsesed ja kaudsed kulud ning tulud, mida võib identifitseerida ka mikro- ja makroökonomilise mõjuna. Otsese kulu olulisuse määramiseks võeti aluseks internetikeskkonnas *www.connect.ee* läbiviidud lühiküsitlus, milles uuriti Eesti raamatupidajatelt finantsaruande koostamisega seotud aja- ja tööjõukulu ning koolitustel osalemise kohta. Kõige ulatuslikumad otsesed kulud finantsaruandluste standardite rakendamisest ettevõtetele tekivad aruannete koostamisele kuluva aja ja tööjõukulude tõttu, samuti ka auditeerimisest ja koolitustest. IFRS-i kasutamise peamised kulud on kindlasti seotud

mahuka aruande (lisaks vahearuande) koostamisega ning lisakulutustega esmakordsel rakendamisel, sest siis peab ettevõtte ka eelmiste perioodide finantsandmed IFRS-iga vastavusse viima. Nimetatud kulud on siiski ühekordsed ning tekkivad põhjusel, et ettevõtted peavad oma raamatupidamissüsteemi ja protsessid viima vastavusse IFRS nõuetega. Samuti peab ettevõtte esitama oma eelmise finantsaasta andmed juba IFRS 1 kohaselt. Eesti Hea Tava järgi finantsaruannete koostamine on ettevõttele igas aspektis soodsam, kuid sellega ei kaasne ettevõtte jaoks erilist mikro- ja makroökonomilist kasu. Mõlema variandi puhul on oluline mõista, et projekti rahastaja on üldjuhul ettevõtte ise ning otsus finantsaruandluse standardite vahetamise või esmakordse rakendamise kohta tehakse lähtuvalt kuludest ja raporteerimise kohustuslikest mahtudest. Autor jõudis järeldusele, et kuna nii IFRS kui Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamisest tekkivad otsesed kulud on küll erinevates suurusjärgudes, moodustavad nad ettevõtte kogukäibest nii väikese osa, et nende kulude tegelik suurus ei peaks mõjutama ettevõtjate otsust finantsaruandlusstandardite valikul. Eesti ettevõtluskeskkonna kontekstis võib siiski RTJ ettevõttele olulise kulu tekitada firmaväärtuse amortiseerimine, eeldusel, et see on kajastatud bilansis.

Uue finantsdirektiivi rakendumisel muutuvad avalikustamise nõuded Eesti Hea Tava järgi raporteerivatele väikestele ja mikroettevõtetele väiksemaks. Direktiivi muudatus otseselt keskmise suurusega ettevõtteid ei mõjuta ning finantsaruandlusstandardite valikul peaks siiski kaaluma mitte rahalisi kulusid, vaid võimalikku kaudset tulu ja kaasnevaid riske.

Eesti keskmise suurusega ettevõtte jaoks on Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamine väiksema riskiga, kuid ka olulise majandusliku kasuta. Samas kui IFRS-i rakendamine tooks ettevõttele suuremat tulu, kuid nõuab ka põhjalikumalt riskide juhtimist. Peamine IFRS-i rakendamisel tekkiv risk on seotud kontrollikeskkonnaga, mille kohaselt ei olda ettevõtte siseselt kättesaadavaid ressursse kasutades võimelised IFRS-i juurutama ja rakendama. Kuigi IFRS-i rakendamisega kaasneb ettevõttele rohkem positiivset mõju kui RTJ-i puhul, on viimane variant Eestis siiski eelistatum. Sellest võib järeldada, et ettevõtted ei arvesta finantsaruandluse standardite valikul nii väga kaasneva kasuga, kui lähtuvad raporteerimise mahtude kohustuslikkusest.

Autori hinnangul on selle olukorra põhjustanud ettevõtte juhtide seas levinud eelarvamus IFRS-i suhtes. Arvatakse, et standardid on liiga keerulised, nõudlikud ja aruande koostamine liialt ajamahukas. Kuna IFRS-i rakendamine avaldaks ettevõtete tegevusele siiski enamjaolt positiivset mõju, oleks tarvilik kasutusele võtta meetmed, mis näitaks seda teises valguses. Kuigi

kaasnev positiivne mõju on suur, tuleb arvestada ka sellega, et finantsaruandlusstandardite rakendamine nõuab ettevõtetelt suuremat riskidega tegelemist ja üleüldist tegevuse kaardistamist, sest arvatavasti ei soovi keegi ilma potentsiaalse kasuta liigset aega ja raha kulutada. Kui ettevõtte otsustab IFRS-i rakendada ning ei tegele sealjuures riskide maandamisega, võib tekkida olukord, et kulud ületavad tulusid, mis *cost-benefit* analüüsi kohaselt tähendaks projekti läbikukkumist. Kindlasti on IFRS-i rakendamise peamine eelis et, see äratav usaldusväärsus investorige silmis ning näitab, et tegemist on ettevõttega, mis mõtleb rahvusvaheliselt. Kuna aruande koostamine sunnib koguma ka rohkem informatsiooni, võib see anda ka juhtkonnale infot millegi kohta, mida varem ei teatud.

Autori hinnangul lähtutakse hetkel Eestis finantsaruannete koostamisel kasutatavate standardite valikul pigem finantsandmete raporteerimise kohustuslikust mahust, võimalikku mõju ettevõtte tegevusele arvesse võtmata. Koostatud analüüs näitas aga, et IFRS rakendamise puhul oleks lisakulutuste vältimiseks oluline seda teha. Siinjuures soovib autor ettevõtetel teha kindlaks oma ärilised eesmärgid ning alustada IFRS-i rakendamist juba esimese majandusaasta aruandega. Hilisemal IFRS-iga vastavusse viimisel kaasnevad juba suuremad kulud, nagu näiteks eelmise finantsaasta andmete IFRS-iga vastavusse viimine, samuti lisanduvad koolitus- ja tööjõukulud. Kui aga ettevõtte eesmärgid ei näe ette jõudmist rahvusvahelistele turgudele, siis IFRS rakendamist oleks liiga palju nõuda. Sellisel juhul peaks ettevõtte finantsandmete raporteerimisel kasutama Eesti Raamatupidamise Toimkonna juhendeid. Analüüsis selgus, et Eesti Hea Raamatupidamistava rakendamisega ei kaasne ettevõttele tegelikult märkimisväärset kasu ning ka rakenduskulud on madalad, mis võimaldavad väikeste kuludega kohustuslikus mahus finantsandmete esitamist. Samuti on see madala riski ja väikese tundlikkusega projekt, mida otseselt ei mõjuta isegi ettevõtetest mitte sõltuvad riskid.

Koostatud tasuvusanalüüsi saavad finantsaruandluse standardite valikul kasutada Eesti ettevõtjad ning seda on võimalik edasi arendada, uurides süvitsi IFRS-i või Eesti Hea Raamatupidamistavaga kaasnevat riski ja tasuvust ning samuti uue raamatupidamisdirektiivi mõju raporteerivatele ettevõtetele.

LÜHENDID

CBA – *cost-benefit* (tulu-kulu) analüüs

EASB – Estonian Accounting Standards Board

EVRT – Eesti Vabariigi Raamatupidamise Toimkond

IAS – International Accounting Standards

IASB – International Accounting Standards Board

IASC – International Accounting Standards Committee

IFRIC - International Financial Reporting Interpretations Committee

IFRS – International Financial Reporting Standards

IFRS SME – International Financial Reporting Standards for Small and Medium Entities

PwC – PricewaterhouseCoopers AS

RIK – Riiklik Inforegistri Keskus

RPS – Raamatupidamise seadus

RTJ – Raamatupidamise Toimkonna Juhendid

SIC - Standing Interpretations Committee

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Ainsaar, M.** (2009). *Tulu-kulu analüüsi meetodika ja selle alternatiivid*. [WWW] http://www.ut.ee/haridustehnoloogia/projekt/kursus2/2_tulukulu_analsi_meetodika_ja_selle_alternatiivid.html (20.12.2014)
2. **Alver L. ja J.** (2009). *Finantsarvestus*. Tallinn:Deebet. 507 lk
3. **Boardman C., Greenberg F.** (2013). *Cost-Benefit Analysis: Concepts and Practice*. USA: Pearson Education Limited. 500 lk
4. *Conceptual framework for financial reporting* (2011). [on-line] PwC Inform (11.12.2014)
5. **Dontševski, V.** (21.02.2013). *Kas IFRS või RTJ?* [WWW] <http://rup.ee/uudised/maksud-ja-raamatupidamine/ifrs-v-i-rtj> (19.10.2014)
6. Euroopa Komisjon. Regionaalpoliitika peadirektoraat. *Kulude ja tulude analüüsi meetodika suunised* (2013). [WWW] http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/working/wd4_cost_et.pdf (20.12.2014)
7. *Finantsaruandlus Euroopas – Tupiktee*. [WWW] <http://rup.ee/raamatupidamisuudised/luhikokkuv-tted/finantsaruandlus-euroopas-tupiktee?highlight=WyJpZnZlI0> (14.04.2014)
8. IFRS news (10.2014). [on-line] PwC Inform (14.12.2014)
9. *IFRS practice statement management commentary* (2010). [on-line] PwC Inform (06.01.2014)
10. Majandus- ja kommunikatsiooniministerium. *Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014-2020*. [WWW] <http://kasvustrateegia.mkm.ee/> (28.12.2014)

11. **Palepu G., Healy. M.** (2013). *Business Analysis and Valuation*. USA: South-Western Learning. 350 lk
12. Raamatupidamise seadus. Vastu võetud 20.11.2002 - RT I 2002, 102, 600
13. Raamatupidamise Toimkonna töökord. Vastu võetud 28.01.2003 nr 33 - RT I 2003, 12, 61
14. **Schroeder R., Myrtle C.** (2008). *Financial Accounting Theory and Analysis: Text and cases* (2008). USA: John Wiley and Sons Inc. 629 lk
15. *The Manual of accounting IFRS* (2014). [on-line] PwC Inform (27.12.2014)
16. **Vilu, A.** *Finantsaruandluse alased arengud maailmas, Euroopa Liidus ja Eestis*. Koolitusmaterjalid, PwC (12.11.2014)
17. **Vilu, A.** *Raamatupidamisdirektiiv on halb, aga selle vastu sõdima ei peaks*. [WWW] <http://rup.ee/raamatupidamine/artiklid/raamatupidamisdirektiiv-on-halb-aga-selle-vastu-s-dima-ei-peaks> (17.12.2013)
18. Finantsaruannete esitamine. (2008). IAS 1. L 320/4 ET Euroopa Liidu Teataja
19. Tulumaks. (2008). IAS 12. ET Euroopa Liidu Teataja L 320/115
20. Valitsusepoolse sihtfinantseerimise arvestamine ja valitsusepoolse abi avalikustamine. (2008). IAS 20. ET Euroopa Liidu Teataja L 320/180
21. Laenukasutuse kulutused. (2008). IAS 23. ET Euroopa Liidu Teataja L 320/210
22. Vahefinantsaruandlus. (2008). IAS 34. ET Euroopa Liidu Teataja L 320/237
23. Varade väärtuse langus. (2008). IAS 36. ET Euroopa Liidu Teataja L 320/218
24. Immateriaalsed varad. (2008). IAS 38. ET Euroopa Liidu Teataja L 320/252
25. Materiaalne ja immateriaalne põhivara. (2013). RTJ 5. RT III, 10.01.2012, 5
26. Kinnisvara investeringud. (2013). RTJ 6. RT III, 10.01.2012, 5
27. Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine. (2013). RTJ 11. RT III, 10.01.2012, 5
28. Valitsusepoolne abi. (2013). RTJ 12. RT III, 10.01.2012, 5
29. Avaliku ja erasektori partnerlusprojektid. (2005). RTJ 17. RTL 2005, 25, 348
30. Raamatupidamise Toimkonna juhendite nr 6 ja 12 muutmine. [WWW] <http://www.easb.ee/index.php?id=588> (26.10.2014)

LISAD

Lisa 1. IFRS muudatused 2014. ja 2015. aastal

Uued standardid, mis jõustusid 2014. aastal

IFRS 10 Konsolideeritud aruanded

- protseduurid ei muutu, kuid lisatud on juhiseid kontrolli määramise kohta teatud olukordades (de facto kontroll, optsioonid)

IFRS 10 muudatus investeerimisettevõtetele

- Investeerimisettevõtted ei pea enam tüdarettevõtteid konsolideerima (selle asemel kajastamine õiglases väärtuses).

IFRS 11 Ühisettevõtmised

- Ühisettevõtete kajastamisel kaob proportsionaalne konsolideerimine, kuid alles jääb kapitaliosaluse meetod.

IFRS 12 Lisades avalikustamise nõuded osaluste kohta teistes ettevõtetes

- Uued nõuded lisades avalikustatavale infole tütar-, ühis-, ja sidusettevõtete kohta (IFRS..., 2014)

Lisa 1 järg

Standardite muudatused, mis jõustusid 2014. aastal

- IAS 32 – täiendavad juhised finantsvarade ja –kohustuste saldeerimiseks
- IAS 36 – täiendavad avalikustamise nõuded õiglase väärtuse osas, kui on kajastatud väärtuse langust või selle tühistamist

IFRIC 21 – Maksud

- Kasumist mittesõltuvate maksude (näiteks maamaks) kajastamine;
- maksukohustust kajastatakse hetkel, mil kohustav sündmus on tekkinud.
- Kohustava sündmuse teke sõltub maksuregulatsioonist. Maksukohustust ei kajastata enne, kui ettevõtte on möödapääsmatult sunnitud antud maksu tasuma. (IFRS..., 2014)

2015. aastal ei jõustu ühtegi uut IFRS standardit, kuid jõustuvad mõned muudatused:

- IFRS 3 – selgitus, et kui ühissettevõtte omandab oma moodustamise käigus mõne äritegevuse, siis ühissettevõtte ei pea sellele rakendama IFRS 3 põhimõtteid;
- IFRS 8 – avalikustada olulised juhtkonna poolsed hinnangud, mida on tehtud sarnaste ärisegmentide liitmisel üheks aruandvaks segmendiks;
- IAS 24 – täpsustus, et aruandvale ettevõttele juhtimisteenuseid osutavat ettevõtet loetakse tema seotud osapooleks;

2016. aastal jõustuvate IFRS-i muudatuste hulgas on näiteks muutus bioloogiliste varade („viljakandvate taimede“) kajastamine bioloogiliste varade asemel materiaalse põhivarana. (IFRS..., 2014)

Lisa 2. 01.01.2014 seisuga kehtivad IFRS standardid

IAS 1 Finantsaruannete esitamine

IAS 2 Varud

IAS 7 Rahavoogude aruanded

IAS 8 Arvestuspõhimõtted, raamatupidamislike hinnangute muutused ja vead

IAS 10 Bilansipäevajärgsed sündmused

IAS 11 Ehituslepingud

IAS 12 Tulumaks

IAS 16 Materiaalne põhivara

IAS 17 Rendid

IAS 18 Müügitulu

IAS 19 Hüvitised töötajatele

IAS 20 Valitsusepoolse sihtfinantseerimise arvestamine ja valitsusepoolse abi avalikustamine

IAS 21 Valuutakursside muutuste mõjud

IAS 23 Laenukasutuse kulutused

IAS 24 Seotud osapooli käsitleva teabe avalikustamine

IAS 26 Pensionihüvitiste plaanide arvestus ja aruandlus

IAS 27 Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded

IAS 28 Investeeringud sidusettevõtetesse

IAS 29 Finantsaruandlus hüperinflatiivsetes majanduskeskkondades

IAS 32 Finantsinstrumendid: esitamine

IAS 33 Aktsiakasum

IAS 34 Vahefinantsaruandlus

IAS 36 Varade väärtuse langus

IAS 37 Eraldised, tingimuslikud kohustised ja tingimuslikud varad

IAS 38 Immateriaalsed varad

Lisa 2 järg

IAS 39 Finantsinstrumendid: kajastamine ja mõõtmine

IAS 40 Kinnisvarainvesteeringud

IAS 41 Põllumajandus

IFRS 1 Rahvusvaheliste finantsaruandlusstandardite esmakordne kasutuselevõtt

IFRS 2 Aktsiapõhine makse

IFRS 3 Äriühendused

IFRS 4 Kindlustuslepingud

IFRS 5 Müügiks hoitavad põhivarad ja lõpetatud tegevusvaldkonnad

IFRS 6 Maavarade uuring ja hindamine

IFRS 7 Finantsinstrumendid: avalikustatav teave

IFRS 8 Tegevussegmentid

IFRS 10 Konsolideeritud finantsaruanded

IFRS 11 Ühised ettevõtmised

IFRS 12 Muudes (majandus)üksustes olevate osaluste avalikustamine

IFRS 13 Õiglase väärtuse mõõtmine

Lisa 3. 01.01.2013 seisuga kehtiv Eesti Hea Raamatupidamistava

RTJ 0 Eessõna

RTJ 1 Raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtted

RTJ 2 Nõuded esitusviisile

RTJ 3 Finantsinstrumendid

RTJ 4 Varud

RTJ 5 Materiaalne ja immateriaalne põhivara

RTJ 6 Kinnisvarainvesteeringud

RTJ 7 Bioloogilised varad

RTJ 8 Eraldised, tingimuslikud kohustused ja tingimuslikud varad

RTJ 9 Rendiarvestus

RTJ 10 Tulu kajastamine

RTJ 11 Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine

RTJ 12 Valitsusepoolne abi

RTJ 13 Likvideerimis- ja lõpparuanded

RTJ 14 Mittetulundusühingud ja sihtasutused

RTJ 15 Lisades avalikustatav informatsioon

Lisa 4. AS PwC küsitlus uue raamatupidamisdirektiivi kohta.

Käesoleva küsitlusega uurib PwC Sinu, kui finantsspetsialisti seisukohti aktuaalsetes erialastes küsimustes.

1. Mitu erinevat arvestuspõhimõtete raamistikku võiks uus raamatupidamise seadus kehtestada?

- a) 3 - IFRS (lubatud kõigile); "täismahus RTJ aruanne" (lubatud kõigile); "lühendatud RTJ aruanne" (lubatud väikestele ja mikroettevõtetele)
- b) 4 - IFRS (lubatud kõigile); "täismahus RTJ aruanne" (lubatud kõigile); "lühendatud RTJ aruanne" (lubatud väikestele ja mikroettevõtetele), "eriti lühike RTJ aruanne" (lubatud mikroettevõtetele)
- c) 5 - IFRS (lubatud kõigile); "täismahus RTJ aruanne" (lubatud kõigile); "lühendatud RTJ aruanne" (lubatud väikestele, mikroettevõtetele), "eriti lühike RTJ aruanne" (lubatud mikro- ja nanoettevõtetele), "super lühike RTJ aruanne" (lubatud nanoettevõtetele)

1. Kui kõrgel võiksid olla kohustusliku auditi ja ülevaatus piirmäärad?

- a) senised piirmäärad sobivad (audit: käive >2 mln, varad >1 mln ja >30 töötajat; ülevaatus: käive >1mln, varad >0,5 mln, >15 töötajat)
- b) ülevaatus piirmäärad võiks samaks jätta, kuid auditi piirmäärasid võiks pisut tõsta (käibe ja varade piirmäärasid mitte üle 2 korra)
- c) nii ülevaatus kui auditi piirmäärasid võiks mõõdukalt tõsta (käibe ja varade piirmäärasid mitte üle 2 korra)
- d) ülevaatus piirmäärad võiks samaks jätta, kuid auditi piirmäärasid võiks tõsta nii kõrgele, kui EL direktiiv lubab (käive >8 mln, varad >4 mln ja >50 töötajat)
- e) ülevaatus pole üldse vaja ja auditi piirmäärasid võiks tõsta nii kõrgele, kui EL direktiiv lubab (käive >8 mln, varad >4 mln ja >50 töötajat)

Lisa 4 järg

2. Kas Sinu ettevõttes on analüüsitud uue ELi andmekaitse direktiivi potentsiaalset mõju?

- a) Ei, mul pole aimugi, et see meie ettevõtte jaoks tähtsust omab
- b) Ei tea, meil tegeleb sellega IT osakond
- c) Veel mitte, aga oleme analüüsi vajadust teadvustanud
- d) Jah, oleme analüüsinud ja teinud vastava tegevusplaani

3. Mil määral on Sinu ettevõttes viimase 12 kuu jooksul muutunud keskmine töötasu?

- a) keskmine töötasu on langenud
- b) keskmine töötasu pole oluliselt muutunud
- c) keskmine töötasu on kasvanud kuni 5%
- e) keskmine töötasu on kasvanud üle 5%

4. Mil määral on Sinu ettevõttes viimase 12 kuu jooksul muutunud töötajate arv?

- a) töötajate arv on vähenenud
- b) töötajate arv pole oluliselt muutunud
- c) töötajate arv on suurenenud kuni 5%
- f) töötajate arv on suurenenud üle 5%

Täname Sind vastamast!

Võimalike ettepanekute osas järgmiste konverentside ja koolituste nii sisulise kui vormilise poole pealt, helista palun telefonil 6141 800 või saada e-mail aadressil koolitus@ee.pwc.com.

Seniks soovime Sulle kõike toredat!

LISA 5. Lühiküsitlus

Küsitlus on koostatud lõputöö raames teemal "IFRS-i ja Eesti Hea Tava Eestis rakendamise *cost-benefit* analüüs" ning selle eesmärk on uurida finantsaruannete koostamisega seotud aja- ja tööjõukulu ning koolitustel osalemise kohta nii IFRS kui ka Eesti Hea Tava järgi raporteerivates ettevõtetes. Iga küsimuse juures esitatakse Teile kaks või rohkem vastusevarianti, mille hulgast palun valida üks, mis sobib kõige rohkem. Mõnel küsimusel on ka lahter, kuhu on võimalik kirjutada oma kommentaarid vastavalt küsimuse sisule

Küsitluse täitmine võtab eelduslikult aega umbes 15 minutit ning see on anonüümne. Vastuseid kasutatakse vaid koostatava lõputöö raames.

1. Kui suur on Teie ettevõtte?

- a) Väikefirma (bilansimaht kuni 4 000 000 eurot, netokäive kuni 8 000 000 eurot või keskmine töötajate arv kuni 50 inimest, ettevõtte täidab 1 tingimust kolmest)
- b) Keskmise suurusega firma (bilansimaht 20 000 000 eurot, netokäive 40 000 000 eurot või keskmine töötajate arv 250 inimest, ettevõtte täidab 1 tingimust kolmest)
- c) Suurfirma (bilansimaht 20 000 000 eurot, netokäive 40 000 000 eurot või keskmine töötajate arv 250 inimest, ettevõtte täidab 2 tingimust kolmest)

2. Mis on Teie ettevõtte peamine tegevusala?

3. Kui kaugemale ulatub Teie ettevõtte tegevusala?

- Riigisisene
- Euroopa Liidu piirides
- Rahvusvaheline

Lisa 5 järg

4. Milliseid raamatupidamisstandardeid rakendatakse Teie ettevõttes?

- IFRS
- Eesti Raamatupidamistoimkonna juhendid

5. Kui palju hinnanguliselt kulub Teie ettevõttes aega majandusaasta aruande koostamisele (andmete kogumine ja aruande vormistamine)?

- 0-100 töötundi
- 100-200 töötundi
- 200-300 töötundi
- 400-500 töötundi
- Muu

6. Mitu inimest tegeleb Teie ettevõttes majandusaasta aruande koostamisega?

- 1
- 2
- 3
- 4
- Muu

7. Kuidas hindate oma teadmisi rakendatavatest raamatupidamisstandarditest?

1 2 3 4 5 6 7
Halb Suurepärase

8. Kas võtate osa ka raamatupidamisalastest koolitustest?

- Jah
- Ei

Lisa 5 järg

9. Mitu tundi aastas osalete teemakohastel koolitustel?

- 0-3 tundi
- 3-6 tundi
- 6-9 tundi
- 9-12 tundi
- 12-18 tundi
- Muu

10. Kui osalete koolitustel, siis millistel? Kui ei osale, siis miks?

Täna, et vastasite küsimustikule

Olen väga tänulik, kui saaksite selle küsitluse edasi saata teistele oma tutvusringkonnas olevatele raamatupidajatele.

SUMMARY

COST-BENEFIT ANALYSIS OF IFRS AND GENERALLY ACCEPTED ACCOUNTING PRINCIPLES APPLICATION IN ESTONIA

Signe Sokmann

Language: Estonian

Pages: 53

Tables: 9

References: 30

Appendixes: 5

Keywords: IFRS, Estonian GAAP, cost-benefit analysis, effect analysis

For many years Estonia has been a frontrunner in application of accounting standards. For example in year 2003 Estonia was one of the first countries, who started using International Accounting Standards and later IFRS for SME as a basis for their own generally accepted accounting principles.

IFRSs are developed and published to promote the use of those IFRSs in general purpose financial statements and other financial reporting and they apply to all general purpose financial statements, which are directed towards the common information needs of a wide range of users.

On 9 July 2009, the IASB published the International Financial Reporting Standard for Small and Medium sized Entities, that do not have public accountability. An entity has public accountability if it files its financial statements with a securities commission or other regulatory organization for the purpose of issuing any class of instrument in a public market, or if it holds assets in a fiduciary capacity for a broad group of outsiders – for example, a bank, an insurance

entity, a pension fund or a securities broker/dealer. The definition of an SME is therefore based on the nature of an entity rather than on its size. Since 2013 Estonian GAAP is also based on IFRS for SME.

The chosen subject is relevant, since the development plan for Estonian entrepreneurship states that entrepreneurs lack motivation and drive, accountants lack knowledge and businesses lack leadership and efficiency. With this analysis, the author would like to justify that the application of the IFRS in Estonia could fix this problem. Decision to apply certain financial accounting standards usually depends on the company's size and obligatory rates, but on many occasions the real positive and negative influences on the company are left unconsidered. According to IASB the question, whether these should be considered, has been relevant for many years.

The main purpose of current analysis was to evaluate all costs and benefits related to the application of IFRS and local GAAP in Estonia. As a result the author wants to establish an understanding whether these effects should be considered.

It might be argued that the term "costs and benefits", as it is used in the field of economics, has a similar or identical meaning to the term "effects". Examples of costs, in the context of standard setting, are the cost of applying standards, the cost of educating preparers, auditors and users, the cost of implementing system changes to support new requirements, the cost of auditing new information and systems, and the legal and competitive exposures that arise out of making new information available. Examples of benefits are the benefit that an entity gains from an improved financial report, the benefit that a user gains from an improved flow of accounting information and so reduced information search costs, and the benefit that a preparer gains from obtaining an increased knowledge of the financial position and results of the organisation.

The term "costs and benefits", particularly "costs", is often associated with quantification, but this paper recognises that some "effects" cannot be easily quantified, particularly many economic effects, so quantifiable costs and benefits are thus a subset of all effects as considered by this paper. It may, in certain circumstances where it is decision-useful and meaningful to do so (depending on the issue being considered), be appropriate to perform a quantitative assessment of costs and benefits as part of the process of completing effects analysis, but the preliminary view is that a CBA should not be a formal requirement for the purposes of standard setting. Furthermore, the costs and benefits are often not borne by the same party. It might well be argued, therefore, that the application of a CBA to standard setting is often unworkable and impracticable, and that the resulting information is thus unlikely to be reliable. For example, it

may be relatively difficult to assess the anticipated commentary improving the way in which entities communicate to users about their performance and operating environment. Obtaining data to form a quantitative assessment of the costs and benefits of applying a proposed accounting standard (IFRS or Estonian GAAP) is likely to be difficult and therefore costly to obtain, particularly in relation to benefits. Even if some form of CBA could be performed, it is not clear how that quantitative information would be applied to assist standard setters in making decisions concerning accounting standards.

Considering medium-sized enterprises in Estonia, the work done mapped differences arising from the implementation IFRS and local GAAP as direct and indirect costs and revenues, which can also be identified as the micro- and the macroeconomic impact. The significance of direct costs was determined by using the the results of a short survey conducted, which examined time and labor costs associated with financial reporting, as well as training and participation. The most extensive direct costs arising from implementation of financial accounting standards are the time and labor associated with preparing company's financial statements, as well as the company audit and training costs. The main costs associated with IFRS is the compilation of a the financial report (in addition to the interim report) and the additional expense on its first-time adoption. These costs are, however, non-recurring and emerging because of the reason of bringing their accounting systems and processes in line with IFRS requirements. The company must also submit their data for the previous financial year in accordance with IFRS 1. Using Estonian GAAP for reporting is for the company advantageous in every aspect, but it does not result the company to achieve many positive (or negative) micro- and macroeconomic benefits. Whichever approach is adopted, it is important to understand that the project sponsor is generally the company itself and the decision of financial reporting standards for the exchange or the initial application shall be made on the basis of cost.

The author concludes that direct costs arising from the implementation of both, Estonian GAAP and IFRS for a medium-sized company, although in different magnitudes, make up a only a small part of the company's total turnover and therefore should not be considered when choosing financial reporting standards.

It is important to be clear about what it is that standard setters are attempting to achieve, as there may otherwise be confusion or a lack of common understanding concerning the role of the standard setter and "what success looks like". For example, confusion can arise because the

objective of standard setting is sometimes conflated with the objective of financial reporting, which is a closely related but nevertheless different objective. The author believes that this situation led to widespread prejudices among business leaders on the subject of IFRS adoption. It is believed that preparation of the financial report considering the standards is too complicated, demanding and overly time-consuming. Since the implementation of IFRS has a positive impact on business activities, it would be useful to introduce measures that would show the standards in a different light. Although the resulting positive impact is large, must also be considered that the implementation of IFRS would require companies to greater overall risk management and mapping activities. Effects should be assessed in terms of their impact on the achievement of an objective, as it will otherwise be unclear how the decisions taken by the standard setter maximise "positive" effects and minimise "negative" effects, and it will also be unclear how the evidence that the standard setter puts together will justify its decisions. There will also be a cost associated with preparing and presenting this information in a financial report.

If a company decides to implement IFRS and are not engaged thereby offsetting all possible risks, the situation may arise that the costs exceed the benefits and according to the basis of used method, the project would fail. Certainly, the IFRS implementation has a major advantage in that it inspires confidence among investors and shows that they are dealing with a company that thinks internationally. As the standards force to gather more information, it can also provide management with information on something that was previously unknown.

In the process of standard setting, companies make their decision mainly based on the obligatory reporting rates and not considering the possible effects. Current analysis shows that it is important to consider the effect to minimize costs. The author suggests the company to determine their business goals and begin the implementation of the IFRS with the first annual report. Later implementation of IFRS is already associated with higher costs, such as converting the data of the previous financial year to IFRS alignment, as well as the added training and labor costs associated with first time adoption. However, if the company's objectives do not include reaching the international markets, the implementation of IFRS would be too much to ask. In this case, the company's reporting of financial data should be done according to Estonian Accounting Standards Board guidelines to avoid extra costs. The analysis showed that the Estonian GAAP is not accompanied by a significant benefit to the company as well as the actual operational costs are low, enabling reporting required amount of financial data with lower costs.

AUTORIDEKLARATSIOON

Deklareerin, et käesolev lõputöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli diplomi taotlemiseks ning selle alusel ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi ega diplomit.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjanduslikest allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor:.....

Üliõpilaskood:.....

Töö vastab kehtivatele nõuetele.

Juhendaja:.....

Kaitsmisele lubatud “ “..... 2014. a.

TTÜ TK kaitsmiskomisjoni esimees:.....